

● کانون‌های وکلای دادگستری
زیر ذره‌بین شفافیت

● برای دریافت نسخه الکترونیک اسکن کنید

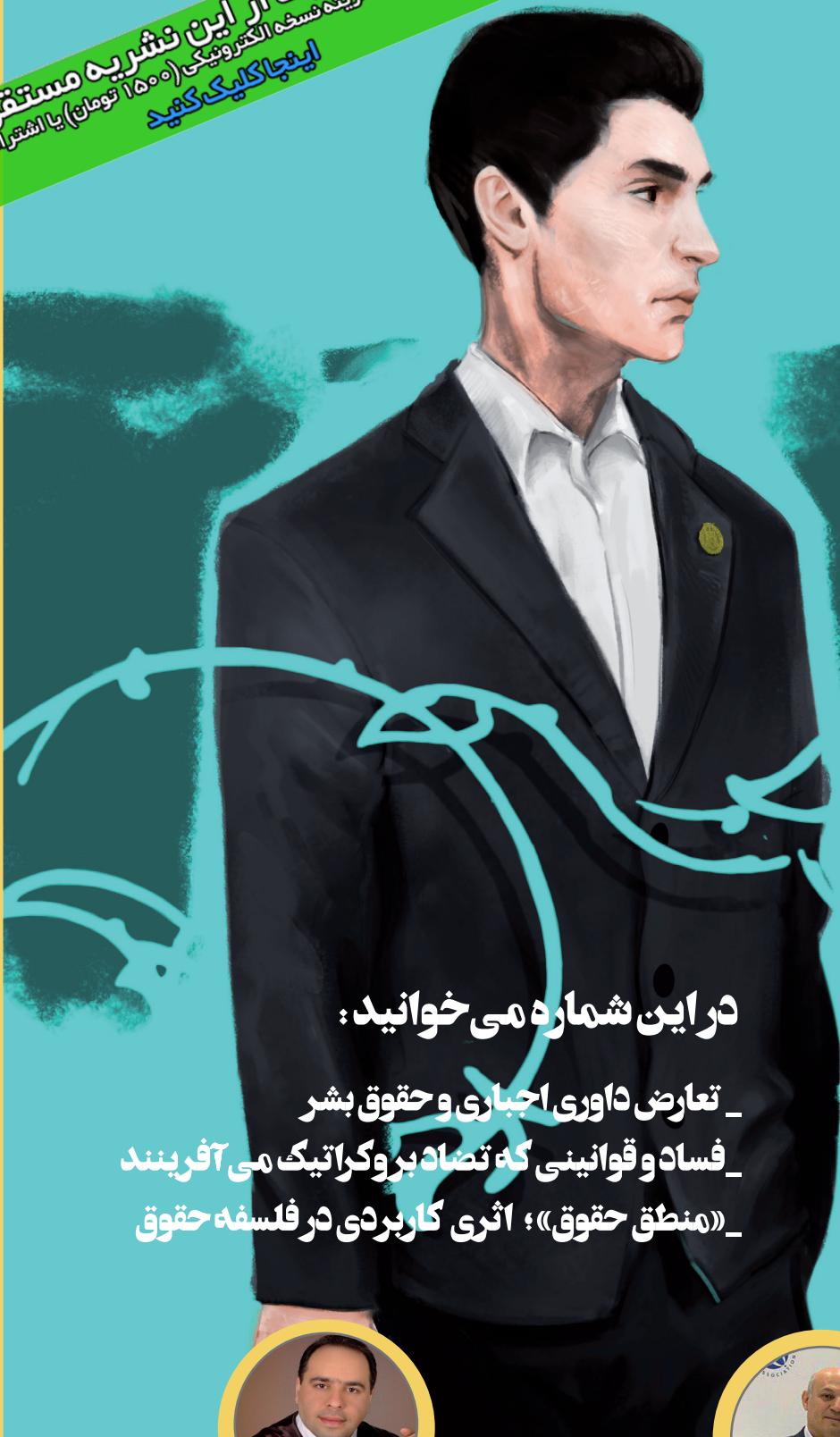
شماره ششم، مهر ۱۳۹۸
قیمت: ۵۰۰۰ تومان

ماهانامه حقوقی وکلا
www.vokalamag.ir

برای حمایت از این نشریه مستقل
می‌توانید برای پرداخت هزینه نسخه الکترونیکی (۱۵۰۰ تومان) یا اشتراک نسخه کاغذی
اینجا کلیک کنید

داستان مالیات وکلا

در این شماره می‌خوانید:

- _ تعارض داوری اجباری و حقوق بشر
- _ فساد قوانینی که تضاد بروکراتیک می‌آفرینند
- _ «منطق حقوق»؛ اثری کاربردی در فلسفه حقوق

حجتی:

کانون وکلای مستقل اعتبار
جمهوری اسلامی ایران است

روحانی:

ایران یکی از کشورهای پیشرو
در تشکیل IBA بوده است

اردلان:

استقلال جزو آرمان‌های
مرکز وکلای قوه قضاییه است

سیاوش هوشیار
وکیل پایه یک دادگستری

سرمقاله

کانون‌های وکلا و چالش‌های مالیاتی

هرچند اعلام جرم مالیاتی بر عهده «دادستان انتظامی مالیاتی» قرار داده شده است، ولی تحقیقات و رسیدگی در دادرسی عمومی و دادگاه کیفری دو انجام خواهد شد، به این ترتیب این احتمال وجود دارد که مسائل مالیاتی به عنوان وسیله‌ای برای اعمال فشار عوامل قضایی به وکلای دادگستری استفاده شود.

با توجه به اینکه در مرداد ۱۳۹۷ مهلت سه‌ساله سازمان امور مالیاتی برای استقرار نظام جامع مالیاتی به پایان رسیده است، اگر اتفاق خاصی مانند تمدید مهلت رخ ندهد بدون تردید شیوه جدید دست کم در مورد عملکرد سال ۱۳۹۸ وکلا اعمال خواهد شد و می‌توان پیش‌بینی کرد که پس از آن حجم بزرگی از مشکلات مالیاتی برای وکلای دادگستری رخ دهد. با اینحال چنین به نظر می‌رسد که مدیران کانون‌های وکلا نسبت به آسیب‌های مهمی که ممکن است در این فرایند متوجه وکلای دادگستری شود، توجه چندانی نداشته‌اند.

این تصور عمومی که وکلا قشری با درآمدهای کلان هستند، به برخی لایه‌های مدیریت دولتی کشور نیز نفوذ کرده است، تصویری که شاید مبتنی بر وضعیت درآمدی دهه‌های دور وکلای دادگستری باشد و با واقعیت حاضر فاصله بسیاری دارد، ولی باعث شده است تا این قشر به عنوان یکی از اهداف مالیاتی قابل توجه در نظر گرفته شوند، که بدون تردید در شیوه جدید وصول مالیات مورد فشارهای حتی ناروا قرار خواهند گرفت.

در این میان تکلیف مدیران کانون‌های وکلا به عنوان مدیران نهاد صنفی وکلای دادگستری، از یک سو ارائه آموزش‌های مالیاتی کافی به وکلای دادگستری بر مبنای شیوه جدید و از سوی دیگر تعامل با نهادهای متولی امور مالیاتی و قضایی جهت اصلاح تصویر آنان از حرفه وکالت است.

وکلا دادگستری نیازمند دریافت اطلاعات کافی در مورد عواقب عدم اظهار صحیح مالیاتی و آثار شدید آن هستند. همچنین تسهیل امور فنی مانند اتصال به سامانه مالیاتی یا استقرار مشاوران مالیاتی و حسابداران حرفه‌ای در کانون‌های وکلا برای ارائه شیوه‌های فنی تنظیم حساب‌های وکلا و تنظیم اظهارنامه‌ها از موارد دیگری است که باید به آن‌ها توجه کرد.

نکته شایان توجه دیگر، ایجاد زمینه استفاده وکلای دادگستری از شیوه مقرر در تبصره ماده ۱۰۰ اصلاحی قانون مالیات‌های مستقیم است. هرچند تاکنون وکلای دادگستری در ردیف مشاغل خاص که امکان استفاده از حکم این تبصره را ندارند قرار نگرفته‌اند، ولی لازم است با توجه به زمینه‌های موجود مدیران کانون‌های وکلا در این زمینه تعامل و هوشیاری لازم را داشته باشند.

حتی به نظر می‌رسد که می‌بایست برای پرهیز از بروز مشکلات احتمالی که می‌تواند وجهه وکلای دادگستری را مخدوش کند، تأیید اولیه اظهارنامه وکلای دادگستری هر کانون توسط مشاور مالیاتی و حسابدار حرفه‌ای مورد وثوق کانون وکلا به عنوان یکی از نظامات کانون وکلا الزامی شود.

در سطوح بالاتر مدیران کانون‌ها باید تلاش کنند تا در تعامل با سازمان امور مالیاتی ضمن ارائه تصویر واقعی از وضعیت درآمدی وکلای دادگستری در شرایط حاضر، از ایجاد انفعال نسبت به مسائل مالیاتی پیشگیری کنند.

همچنین لازم است مدیران کانون‌ها با مسئولان قضایی که درک واقعی‌تری از ویژگی‌های حرفه وکالت دارند تعاملاتی داشته باشند تا با ایجاد عرف و رویه قضایی مناسب، از جرم‌انگاری غیر ضروری رفتار مالیاتی وکلای دادگستری جلوگیری شود.

یکی از مشکلات اساسی در مورد مالیات وکلای دادگستری اختلاف ناشی از تلقی مبلغ توافق اولیه وکیل با مراجعه‌کنندگان در ازای خدماتی که در آینده ارائه خواهد شد، به عنوان درآمد فعلیت یافته وکیل است. حال آنکه حتی برای دریافت این مبلغ در آینده و پس از انجام خدمات مورد نظر نیز هیچ تضمینی وجود ندارد. کانون‌های وکلا می‌توانند با استفاده از مشاوره حسابداران حرفه‌ای استانداردهای حسابداری مبتنی بر تحقق درآمد به شیوه متعارف عقد قرارداد وکلای دادگستری را استخراج و به نهادهای متولی نیز معرفی کنند.

نهایتاً استقرار نظام جامع مالیاتی را باید امری مبارک دانست که می‌تواند موجب اصلاح ساختاری نظام مالیاتی کشور شود. پرداخت مالیات تکلیف اجتماعی و شهروندی همه افراد ملت است و قطعاً وکلای دادگستری به عنوان قشری فرهیخته و پیش‌تاز از انجام آن هیچ ابایی ندارند. با اینحال رعایت عدالت مالیاتی نسبت به وکلای دادگستری و همچنین جلوگیری از چالش‌های مالیاتی بر اثر غفلت و بی‌اطلاعی از نظام جدید، مسائلی است که توجهی جدی را می‌طلبد.

در دهه‌های اخیر یکی از آرزوهای بزرگ دولت‌های ایران، اداره کشور با اتکا بر مالیات و مستقل از درآمدهای نفتی بوده است، درآمدی که شاید وجود آن خود سبب بی‌انگیزگی همان دولت‌ها در ورود به چالش‌های بزرگ اجتماعی و اقتصادی اصلاح و پیاده‌سازی نظام مالیاتی محکم و مستقر باشد.

با اینحال ظاهراً پس از اصلاح قانون مالیات‌های مستقیم در سال ۱۳۹۴ و تکلیف صریح قانون برای استقرار نظام جامع مالیاتی در کشور و همچنین نسخ شیوه راحت و سریع «علی‌الرأس» برای تعیین وصول مالیات، دولت برای کسب درآمدهای مالیاتی چاره‌ای جز حرکت به سوی ایجاد ساز و کار دقیق و مؤثر برای محاسبه وصول مالیات نخواهد داشت.

وکلا دادگستری هم مانند فعالان سایر حوزه‌ها، طبق قانون مکلف به پرداخت مالیات از درآمدشان هستند. تکلیفی که در ماده ۱۰۳ قانون مالیات‌های مستقیم نیز به طور مستقل به آن توجه شده است و بر اساس آن وکلا مکلف هستند که پیش از هر اقدامی بخشی از حق الوکاله را به عنوان مالیات بپردازند.

فرار مالیاتی وکلا؟

در چند ماه اخیر، بارها اظهارنظرهای غیر مستند با ادعای خودداری وکلا از پرداخت مالیات از طریق برخی رسانه‌های خاص مطرح و رقم‌های کلانی (از ۵ تا ۱۲ هزار میلیارد تومان) به عنوان میزان فرار مالیاتی وکلا اعلام می‌گردد، ادعایی که به نظر می‌رسد بیشتر از آن که رنگی از واقعیت داشته باشد، بر مبنای پیش‌برد برخی اهداف سیاسی خاص تکرار می‌شود.

برنامه تلویزیونی «پایش»، رسانه‌هایی مانند روزنامه مانند آفتاب یزد و جوان و خبرگزاری‌های تسنیم، فارس، رجانیوز و... و همچنین نمایندگان مجلس شورای اسلامی مانند حسینعلی حاجی‌دلیگانی که همگی در سال‌های اخیر ضمن همراهی آشکار با جریان موسوم به «کمین»، مکرراً کانون‌های وکلا را با بهانه‌هایی همچون «انحصارطلبی» مورد حمله قرار داده‌اند، امروز در صف مقدم کوبیدن بر طبل فرار مالیاتی وکلا قرار دارند.

برای مثال حسینعلی حاجی‌دلیگانی که امروز مدعی درآمد سالانه یک‌ونیم میلیارد تومان برای هر وکیل است، بارها با اقداماتی مانند طرح سؤال از وزیر دادگستری با ادعای واهی «غیرقانونی بودن برگزاری آزمون وکالت»، درخواست تعقیب قضایی کانون‌های وکلا به علت عدم ثبت نام در سامانه مجوزها، ادعای انحصار کانون‌های وکلا و لزوم شکستن آن و... تقابل خود را با کانون‌های وکلا نشان داده است.

چه باید کرد؟

واقعیت این است که در نظام سابق مالیاتی کشور که متکی بر اعمال نظر سازمان‌های مالیاتی بود، عملاً نقش اظهار در تعیین مالیات به حدی کم‌رنگ و فرعی بود که شاید نه مؤدیان و نه متولیان امر آن را جدی نمی‌گرفتند و تأکید بر ارائه اظهارنامه مالیاتی در سال‌های اخیر هم شاید عمدتاً با انگیزه شناسایی و ثبت و سازماندهی مؤدیان به منظور اخذ مالیات علی‌الرأس از ایشان انجام می‌شده است. از سوی دیگر مؤدیان نیز عمدتاً در تعامل با سازمان‌های مالیاتی به قدر متیقن مالیات‌های علی‌الرأس تعیینی تمکین می‌کردند.

این رویه در موضوع مالیات وکلای دادگستری هم عیناً رخ می‌داد و نه اداره مالیات اظهارنامه وکلا را (مانند سایر مؤدیان) جدی و واقعی تلقی می‌کرد و نه وکلای دادگستری ارائه اظهارنامه را معیاری اساسی برای تعیین مالیات خود می‌دانستند. در این وضعیت وکلای دادگستری که اغلب فاقد عوامل اداری هستند و گردش مالی محدود آنان استفاده از حسابداران حرفه‌ای را توجیه نمی‌کند، به همان تشخیص علی‌الرأس تمکین می‌کردند. با اینحال بارخ‌دادن تغییرات عمده‌ای چون تعطیلی روش علی‌الرأس، حاکمیت اصل صحت اظهار مؤدی و تعریف جرم مالیاتی، بی‌شک اظهار مالیاتی وکلای دادگستری اهمیتی جدی خواهد یافت.

در این روش، هرچند اصل بر صحت اظهار مؤدی است اما عدم صحت اظهار وی مشمول مجازات‌های تعزیری درجه شش خواهد بود. جرم مالیاتی به ترتیب مقرر در اصلاحات سال ۱۳۹۴ قانون مالیات‌های مستقیم در نظام حقوقی ایران بی‌سابقه بوده است و به همین جهت مخصوصاً با توجه به ضرورت حفظ شئون وکلای دادگستری و پرهیز از درگیر شدن آنان با تعقیب تحت عنوان جرم فرار مالیاتی، باید تدابیر ویژه‌ای اندیشیده شود. این مسئله مخصوصاً می‌تواند به طور مستقیم با استقلال وکلای دادگستری درگیر شود.

کارن روحانی؛ عضو هیأت‌مدیره کانون وکلای دادگستری مرکز:

ایران یکی از کشورهای پیشرو در تشکیل IBA بوده است

مبتلا به وکلا بود. مباحث صنفی، رسیدگی‌ها و شیوه‌های دادرسی و مسائل تجاری، داوری‌های تجاری بین‌المللی، سرمایه‌گذاری بین‌المللی، موضوعات حرفه‌ای وکالت و برخورد با موکل، چگونگی اداره مؤسسات حقوقی و دفاتر حقوقی از جمله این کارگروه‌ها بود. در روز آخر هم نشست‌ها در ادامه نشست سال گذشته در رم ایتالیا تحت عنوان «حاکمیت قانون» یا «Rule of Law» برگزار شد. در واقع تأکید کانون وکلای بین‌المللی در این نشست این است که اگر قرار است وکلا نقش مهمی در عرصه بین‌المللی و داخلی بازی کنند شرط اصلی و نخست تحکیم حاکمیت قانون است. چون بدون تحکیم حاکمیت قانون، اساساً وکیل نمی‌تواند نقشی داشته باشد.

وضعیت استقبال کانون‌های وکلای ملی، اشخاص حقیقی و انجمن‌های حقوقی چگونه بود؟ کدامیک استقبال بیشتری کرده بودند؟

طبعاً تعداد کانون‌های وکلا در مقابل اشخاص حقیقی یا مؤسسات نمی‌تواند زیاد باشد. اما آن چیزی که برای ما می‌تواند آموزنده باشد فعالیت مؤسسات حقوقی در عرصه بین‌المللی است. مؤسسات حقوقی مجاز داخلی ما فعالیت کمتری در عرصه وکالت بین‌المللی دارند و در ایران نیز وکالت بیشتر به صورت فردی است. در عرصه بین‌المللی مشاهده می‌شود مؤسسات حقوقی که مجموعه‌ای از وکلا را در اختیار دارند، بیشتر مورد استقبال قرار می‌گیرند. در این عرصه ارائه خدمات حقوقی توسط مؤسسات بزرگ حقوقی خیلی بارزتر است و از این حیث نوعی رقابت میان مؤسسات حقوقی برپاست. برخی مؤسسات حقوقی بزرگ صدها وکیل در اختیار دارند و این وکلا نیز خدمات حقوقی را هم با کیفیت‌تر و هم ارزان‌تر ارائه می‌دهند. برخی از کسانی که در این اجلاس به عنوان عضو حضور پیدا می‌کنند، در واقع نماینده مؤسسات حقوقی هستند. این یکی از مهمترین دستاوردهایی است که ما باید در ایران به سمت آن برویم و از آن بهره ببریم. وکلا ما باید سعی کنند در قالب مؤسسات حقوقی مجاز ارائه خدمات حقوقی گروهی را افزایش بدهند و این حالت فردی کنونی باید به روش جمعی تبدیل شود.

البته در این سازمان بین‌المللی کانون‌های وکلا اساساً یک نقش مهم دارند که اشخاص حقیقی عضو فاقد آن هستند و آن شرکت در رای‌گیری‌ها و انتخابات و از جمله انتخاب رئیس و معاون و سایر اعضای اجرایی IBA و تدوین دستور جلسات است.

راجع به میزان مشارکت و فعالیت نمایندگان که از کانون مرکز و اسکودا شرکت کرده بودند توضیحاتی بفرمایید.

رئیس کانون وکلای مرکز و رئیس اسکودا در دیدار با رئیس IBA به آشناسازی وی با نهاد وکالت در ایران پرداختند. این خیلی می‌تواند مؤثر باشد که ما نشان دهیم نهاد وکالت در ایران از چه جایگاهی برخوردار است و چه فعالیتی می‌کند. تا چه اندازه وکلای ایرانی می‌توانند در مباحث حرفه‌ای وکالت، داوری و سرمایه‌گذاری کمک مؤثر کنند. همه کانون‌های عضو مشغول آشناسازی دیگران با نهاد خود و سیستم قضایی کشورشان هستند. ما هم باید چنین کاری بکنیم تا آنها آشنا شوند که مثلاً اگر پرونده‌ای در ایران داشته باشند،

کانون وکلای بین‌المللی (IBA) به عنوان معتبرترین سازمان بین‌المللی غیر دولتی در زمینه حرفه وکالت از اجتماع کانون‌های وکلای دادگستری مستقل در سراسر جهان پدید آمده است. ایجاد چنین نهادی را شاید بتوان یکی از معدود میوه‌های شیرین جنگ جهانی دوم دانست؛ نهادی که ۲ سال پس از پایان جنگ یعنی در سال ۱۹۴۷ (۱۳۲۵ شمسی) تأسیس شد. در بدو تأسیس مقر این نهاد بین‌المللی در نیویورک بود اما در سال ۱۹۶۹ به لندن منتقل شد. هدف از تشکیل این نهاد ایجاد سازمانی متشکل از کانون‌های وکلای کشورهای مختلف در راستای حفظ و ایجاد ثبات جهانی و صلح اعلام شده است. امروزه اعضای این نهاد بین‌المللی علاوه بر کانون‌های وکلای ملی و انجمن‌های حقوقی، شامل وکلای بین‌المللی و شرکت‌های حقوقی نیز می‌شود؛ به طوری که در حال حاضر بیشتر از ۸۰ هزار وکیل و شرکت حقوقی در کنار ۱۹۰ کانون وکلا یا انجمن حقوقی عضو این نهاد هستند.

ماهنامه «وکلا» با دکتر «کارن روحانی» از اعضای هیأت‌مدیره کانون وکلای دادگستری مرکز که در اجلاس سالانه IBA رؤسای اسکودا و کانون مرکز را همراهی کرده، به گفتگو نشست و از وی درباره تاریخچه عضویت ایران در این نهاد بین‌المللی، کارکردهای این نهاد و دستاورد گروه ایرانی از سفر به سئول پرسید.

نداریم و وکالت در اغلب کشورها یکی از مشاغل وابسته به تابعیت است؛ مثلاً شما باید در ایران تابعیت ایرانی داشته باشید تا بتوانید وکالت کنید. بنابراین برای اینکه بتوانید از تجارب دیگران استفاده کنید باید ببینید در دیگر کشورها چگونه باید از موکلان دفاع کنید یا از خدمات حقوقی وکلا و مؤسسات حقوقی محلی بهره‌مند شوید.

شما در کنفرانس سالانه IBA که امسال در سئول کره جنوبی برگزار شد حضور داشتید. کمی درباره این کنفرانس توضیح بفرمایید.

کنفرانس سئول یکی از بزرگترین کنفرانس‌های برگزار شده بود و حتی خود رئیس این سازمان در سخنرانی افتتاحیه اذعان کرد انتظار نداشته ۶ هزار نفر در این کنفرانس حضور پیدا کنند. جمعیت زیادی آمده بود و بسیاری از کشورها نیز حضور داشتند. این اهمیت شغل وکالت و خدمات حقوقی را نشان می‌دهد و نمایانگر دغدغه مؤسسات و کانون‌های وکلا است که می‌خواهند همدیگر را بشناسانند و با ساختارهای یکدیگر آشنا شوند. به غیر از روز اول که افتتاحیه بود و سخنرانان رسمی سخنرانی کردند، در روزهای بعد نشست‌های تخصصی تشکیل شد.

نشست‌ها از ساعت ۸ لغایت ۱۸ ادامه داشت که مجموعاً در ۶ بازه زمانی یک‌ساعت و نیمه تشکیل می‌شد. برخی از اوقات در یک زمان بیش از ۳۰ نشست تخصصی برگزار می‌شد. هر شخصی بنا به علاقه‌اش موضوعات نشست‌ها را انتخاب می‌کرد و در این جلسات حضور می‌یافت. موضوعات نیز بیشتر جنبه بین‌المللی داشت که

اهمیت وجود نهاد بین‌المللی IBA در چیست؟

نهاد IBA یا کانون وکلای بین‌المللی یک نهاد مدنی غیر دولتی بین‌المللی (INGO) است. در واقع یک سازمان غیر دولتی بین‌المللی است و نقشش هم ایجاد هماهنگی میان حقوقدانان، کانون‌های وکلای کشورها و مؤسسات حقوقی بین‌المللی است که سعی می‌کند یک شبکه ارتباطی میان وکلای بین‌المللی ایجاد کند تا همدیگر را بشناسند و در جهت ارتقای شغل وکالت با هم گام بردارند.

ایران از چه زمانی به عضویت در این نهاد بین‌المللی درآمد؟

ایران یکی از کشورهایی است که از سال ۱۹۴۸ به عضویت کانون وکلای بین‌المللی درآمده است. حتی در زمانی که اساسنامه این نهاد در حال تدوین بود نمایندگان از ایران در جلسات شرکت داشتند. لذا از این جهت ایران جزو کشورهای پیشرو در عضویت در این نهاد بین‌المللی بوده است. از ایران کانون وکلای دادگستری مرکز و اتحادیه سراسری کانون‌های وکلا عضوند. کانون اصفهان نیز عضو بوده اما الان در جریان نیستم که این عضویت ادامه دارد یا خیر. کانون مازندران نیز در مقطعی در این سازمان عضویت داشته است. به طور کلی هر کانون مستقلی می‌تواند به طور مستقل در آن سازمان بین‌المللی عضو باشد.

کمی راجع به اهمیت عضویت کانون‌های وکلا در این نهاد بین‌المللی و فواید آن توضیح دهید؟

IBA محلی است برای تبادل نظر و هماهنگی؛ یعنی بیشتر یک مرجع علمی است. طبعاً منفعت بردن از آن به خود کانون‌ها یا اشخاص مربوط است و اینکه چقدر می‌توانند در کنفرانس‌ها یا نشست‌ها فعالیت داشته باشند و بستر حقوقی خود را بشناسانند. نشست‌های تخصصی در دو قالب نشست‌های تخصصی IBA و نشست‌های علمی است؛ نشست‌های تخصصی IBA در راستای هم‌اندیشی و تبادل نظر در خصوص امورات داخلی IBA از جمله تدوین دستور جلسات و انتخاب رئیس و مباحث کلان با حضور نمایندگان رؤسای کانون‌ها و نمایندگان اجرایی برگزار می‌شود و نشست‌های تخصصی علمی با همکاری مؤسسات حقوقی و کمیته‌های تخصصی IBA برگزار می‌گردد. یکی از موضوعات مهمی که در کانون وکلای بین‌المللی همواره مطرح است موضوعات مربوط به حقوق تجارت بین‌الملل و داوری است. از این مجرا وکلا با نظام‌های حقوقی حاکم بر تجارت بین‌الملل در کشورهای مختلف آشنا می‌شوند و با نهاد داوری سایر کشورها و مشکلات داوری در داخل کشورها نیز آشنا می‌گردند. سعی می‌کنند با یک هم‌اندیشی مشکلات و مزایای مراجعه به مراجع داوری در کشورهای همدیگر را ببینند. امروز بحث وکالت یک بحث صرفاً داخلی نیست بلکه به لحاظ گسترش بحث ارتباطات تجاری و ارتباطات انسانی در فراسوی مرزها، کشورها نیاز دارند یک شبکه ارتباطی از وکلا وجود داشته باشد تا دریابند که مثلاً اگر قرار است در کشور دیگری از خدمات حقوقی بهره‌مند باشند چگونه بدین امر دست یابند. ما وکالت بین‌المللی به معنای خاص

آیین رونمایی و اکران نماهنگ برائت

ورود کانون وکلای آذربایجان غربی به عرصه تولید آثار فرهنگی

رونمایی از نماهنگ «برائت»

سعید عباسی: هدف از ساخت این فیلم کوتاه
آغاز یک حرکت فرهنگی جهت ارتقای جایگاه وکیل دادگستری است.

سیده نسرین حسین پور

شهبازی‌نیا ریاست اسکودا توسط نایب رئیس اسکودا قرائت شد. در این پیام مهم‌ترین چالش نهاد وکالت، لطمه جدی وجهه وکالت در جامعه دانسته شده و ضمن تأکید بر استفاده از ابزار مؤثر برای تأثیرگذاری مثبت، از تولید فیلم و سریال بر اساس تجارب همکاران در پرونده‌های خود و همکاری با اصحاب رسانه برای به‌تصویر کشیدن جایگاه شایسته وکیل، به‌عنوان یکی از این ابزارها نام برده شده است. رئیس کانون وکلای دادگستری آذربایجان غربی نیز در این مراسم گفت: «وکلا دادگستری با همه‌های بی‌سابقه رسانه‌ای و هدفمند مواجه هستند و هدف از ساخت این فیلم کوتاه، آغاز یک حرکت فرهنگی جهت ارتقای جایگاه وکیل دادگستری است.»

سعید عباسی همچنین در گفتگو با ماهنامه وکلا درباره جزییات این نماهنگ اظهار داشت: «این اثر، یک فیلم کوتاه ۱۲ دقیقه‌ای است و هزینه ساخت آن را کانون وکلای دادگستری آذربایجان غربی تقبل کرده و اسپانسر نداشت است. در این فیلم دیالوگی وجود ندارد، غیر از چند مورد که صحبت‌هایی از ناحیه یک وکیل دادگستری انجام می‌شود. از نکات طرح‌شده در این نماهنگ می‌توان به اهمیت سیاست حس‌زدایی اشاره کرد. بحث دیگر، احساس امنیت و آمیدی است که یک متهم در کنار وکیل احساس می‌کند، در محکمه اضطراب ندارد و حضور وکیل برای او روحیه‌بخش است. تقریباً کل داستان در این حدود است و زمانی که مجدداً رونمایی شد ان‌شاءالله در معرض دید عمومی قرار خواهد گرفت. البته کسی که این فیلم را می‌بیند اگر وکیل نباشد شاید چیز زیادی متوجه نشود بنابراین بهتر است برای افراد غیروکیل تفسیر و توضیحاتی نیز ارائه شود.»

آیین رونمایی و اکران نماهنگ «برائت» با حضور برخی مقامات کشوری و استانی از جمله رئیس کل دادگستری استان آذربایجان غربی، نمایندگان مردم ارومیه در مجلس شورای اسلامی و کانون‌های وکلای دادگستری روز ۱۸ مهرماه به دعوت کانون وکلای دادگستری آذربایجان غربی در فرهنگسرای شهرداری ارومیه برگزار شد.

به گزارش روابط عمومی کانون وکلای دادگستری آذربایجان غربی، دکتر هادی بهادری، نماینده مجلس شورای اسلامی، در این نشست ضمن سخنانی گفت که مجلس اجازه جذب فله‌ای وکیل و تصویب طرح‌های ناپخته و بدون برنامه‌ریزی دقیق را نخواهد داد.

همچنین نادر قاضی‌پور، دیگر نماینده مردم ارومیه در مجلس شورای اسلامی ضمن تأکید بر اهمیت فرهنگ و سوادآموزی در کشور گفت: «کمپینی که بر علیه وکلا راه افتاده متشکل از افرادی است که می‌خواهند به آسودگی به هدف خود برسند بدون آن‌که سواد لازم را داشته باشند، حال آنکه بی‌سوادی به نظام مقدس جمهوری اسلامی ضربه وارد می‌کند.»

همچنین دکتر عیسی امینی، رئیس کانون وکلای دادگستری مرکز با ابراز ناراحتی از مخدوش شدن چهره وکلا در رسانه ملی گفت: «هیچ کجای دنیا دادگستری شماره ۲ یا وزارت بهداشت شماره ۲ نداریم، در حالیکه در این کشور تحت لوای قانون هستیم، عملاً به دنبال کانون وکلای شماره ۲ هستیم.»

وی با تأکید بر اهمیت استقلال کانون وکلای دادگستری اضافه کرد: «در بعد بین‌المللی اگر بخواهیم آرای کشورمان را شناسایی و اجرا کنیم بدون وجود کانون وکلای دادگستری مستقل محال است.»

در بخشی از مراسم نیز پیام اختصاصی دکتر مرتضی

چگونه می‌توانند از نهاد وکالت در ایران کمک بگیرند. مقررات مربوط به وکالت دادگستری و کانون وکلای دادگستری با وجود اینکه قریب به ۷۰ سال از زمان تدوین آن می‌گذرد در زمان خود بسیار مترقی بوده و هم‌اکنون نیز این ویژگی را داراست؛ بنابراین انتقال تجارب وکالتی و فعالیت‌های حرفه‌ای و تبادل نظر می‌تواند در پیشرفت این نهاد مدنی کمک شایانی نماید.

وکلا با توجه به همه‌هایی که در سال‌های اخیر شدت گرفته و استقلال نهاد وکالت را در معرض خدشه و فروپاشی قرار داده، آیا در این زمینه با مسئولین IBA رایزنی‌ای صورت گرفت؟

نخست آنکه من معتقد نیستم که استقلال نهاد وکالت در معرض فروپاشی است و انشاءالله چنین نخواهد شد. کانون وکلای مستقل که یکی از مصادیق و نشانه‌های کشورهای توسعه یافته است در ایران باقی خواهد ماند و یقیناً وجود چنین نهادی به نفع جامعه و یکی از نشانه‌های اعتبار بین‌المللی کشور عزیزمان است. به هر حال IBA کانون وکلایی را به رسمیت می‌شناسد که اولاً مستقل است و ثانیاً در

۶۶

اگر قوانین وکالتی تغییر کند و استقلال کانون وکلا

از بین برود، احتمال زیادی دارد که عضویت کانون

مرکز در IBA به این نحو باقی نماند.

آن سازمان عضویت دارد. ما نیز سعی می‌کنیم به عنوان یک نهاد مستقل عضویت خود را ادامه دهیم. IBA یک نهاد حاکمیتی نیست و آنها یک NGO هستند و بیشتر کارشان علمی و در قلمرو فعالیت‌های صنفی و حرفه‌ای است. یعنی وارد مباحث و مقولات دیگر نمی‌شوند. این نهاد می‌خواهد با آگاهی دادن و آموزش نهاد وکالت اهمیت وجود نهاد مستقل وکالت را به جوامع بشناساند.

وکلا در صورتی که قوانین وکالتی در کشور ما تغییر کند و استقلال کانون وکلا دچار خدشه شود آیا عضویت ما در این نهاد بین‌المللی متزلزل خواهد شد؟

اولاً که امیدوارم چنین اتفاقی نیفتد و با توجه به عقلانیت و خرد جمعی که در مجموعه قوای قضاییه و مجریه و مقننه می‌بینیم فکر نمی‌کنم چنین اراده‌ای وجود داشته باشد. استقلال کانون‌ها به قوت خودش باقی خواهد ماند و کانون‌ها استقلال خودشان را حفظ می‌کنند. به هر حال میراث گرانبهایی است که وجود دارد و لایحه قانونی استقلال که در این زمینه قانون بسیار پیشرویی نسبت به بسیاری از کشورهای جهان است، باقی خواهد ماند. اما اگر قانون تغییر کند و ساختار کانون وکلا از این شکل بیرون بیاید، احتمال زیادی دارد که عضویت کانون مرکز در IBA به این نحو باقی نماند.

وکلا در آخر اگر نکته خاصی در زمینه IBA دارید بفرمایید.

به دوستان و همکاران خودم عرض می‌کنم این نیاز وجود دارد که وکلا با ساختارهای حقوقی، وکالتی و خدمات حقوقی سایر کشورها آشنا شوند. این مستلزم مطالعه یا حضور در مجامع و کنفرانس‌های بین‌المللی است. یکی از وسایل ضروری آشنایی با زبان خارجی است. از همکارانم درخواست می‌کنم زبان خارجی را خیلی جدی دنبال کرده و تلاش کنیم با نهادهای حقوقی دیگر کشورها آشنا شویم.

دوم اینکه حضور در نشست‌های علمی موجب انتقال تجارب و تبادل نظرات علمی و حرفه‌ای خواهد شد. مستحضر هستید که یکی از اسناد تشکیل دهنده سازمان تجارت جهانی GATS (موافقت‌نامه عمومی تجارت خدمات) است. خدمات یا تجارت خدمات یکی از مهمترین بخش‌های سازمان تجارت جهانی را تشکیل داده و از یکی از مهمترین اشکال تجارت فراموزی است. در این میان خدمات حقوقی یکی از مهمترین بخش‌های این سند محسوب می‌گردد. کشور ایران از سال ۲۰۰۵ به عنوان عضو ناظر در سازمان جهانی تجارت درآمده است و در مسیر عضویت دائم گام برمی‌دارد و در این فرایند مطالعه در بخش‌های مختلف تجاری از جمله خدمات حقوقی در راستای بررسی مضار و مزایای آزادسازی تجاری در بخش خدمات حقوقی ضروری است. از این رو مطالعات به‌عمل آمده در کانون وکلای بین‌المللی که در قالب کتابچه‌های آموزشی منتشر شده، بسیار سودمند است.

برگزاری اجلاس سالانه کانون وکلای بین‌المللی (IBA)

اجلاس سالانه کانون وکلای بین‌المللی ۳۱ شهریورماه لغایت ۵ مهرماه برابر با ۲۲ تا ۲۷ دسامبر با حضور بیش از ۶ هزار وکیل از ۱۳۱ کشور جهان در شهر سنول کره جنوبی برگزار شد. دکتر مرتضی شهبازی‌نیا (رئیس اسکودا)، دکتر عیسی امینی (رئیس کانون وکلای دادگستری مرکز) و کارن روحانی (عضو هیأت‌مدیره کانون وکلای دادگستری مرکز) از جمله شرکت‌کنندگان این نشست بودند.

دکتر امینی درباره این اجلاس در صفحه اینستاگرام خود نوشت: «همه سخنرانان از رئیس‌جمهور کره جنوبی، دبیرکل پیشین سازمان ملل متحد، رئیس کانون وکلای بین‌المللی، رئیس سابق دیوان بین‌المللی کیفری و شهردار سنول همگی بر یک امر تأکید داشتند که وجود کانون وکلای مستقل از جمله شرایط استقرار حکومت قانون در کشورهاست. بان‌کی مون دبیرکل سابق سازمان ملل متحد معتقد بود نتیجه عدم استقرار حکومت قانون نبود رسانه مستقل، نبود آزادی‌های عمومی، نبود توسعه پایدار، نبود دادگستری و وکالت مستقل خواهد بود. مسیر نهاد مدنی وکالت فراز و نشیب بسیار دارد که چند ماهی است که در مسیر دشوار آن هستیم ولی هر چقدر و با هر شعاری از کانون وکلای مستقل دور شویم از دادگستری مستقل و حکومت قانون هم دور می‌شویم.»

انتشار اسامی داوطلبان شرکت در انتخابات هیأت‌رئیس و بازرسان اسکودا

روز ۳۰ مهرماه، اسامی کاندیداهای انتخابات هیأت‌رئیس و بازرسان اسکودا به شرح زیر منتشر شد: سمت رییس: دکتر علیرضا آذربایجانی، دکتر عباس کریمی (انصراف داد)، دکتر جعفر کوشا؛ سمت نایب‌رییس: دکتر کامران آقایی، سیدمهدی حجتی، علی سهراب‌پور، ابراهیم کیانی، روح‌الله وکیلی؛ سمت بازرس: مسعود جعفرزاده، حسن حسن‌زاده، امیرحسین سجادی، پرویز صفری، ارشد طهماسب‌زاده، احد غلامی رضایی، عباس قومات و مهدی کریمی.

پیشنهاد یکسان‌سازی زمان انتخابات کانون‌ها

در جلسه شورای اجرایی اسکودا که روز ۷ شهریور در محل اتحادیه برگزار شد پیشنهاداتی راجع به انتخابات هیأت‌مدیره کانون‌های عضو مطرح و با توجه به نیاز به بررسی بیشتر مقرر گردید تا در جلسه دیگری جزئیات آن بررسی شود.

یکی از این موارد، یکسان‌سازی و یکتواخت‌سازی انتخابات کانون‌ها و طراحی اوراق تعرفه انتخابات هیأت‌مدیره‌ها بود. برخی کانون‌ها مانند کانون وکلای دادگستری اصفهان این پیشنهاد را در جلسه هیأت‌مدیره خود تصویب کردند اما هنوز تصمیم مشخصی در این خصوص از سوی همه اعضا اعلام نشده است.

شایعه ممنوعیت صدور پروانه توسط کانون‌های وکلا

دوم مهرماه سال جاری تصویری از یک دادنامه دیوان عدالت اداری در رسانه‌ها منتشر شد که بر اساس آن درخواست ابطال ماده ۴۵ آیین‌نامه لایحه استقلال کانون‌های وکلای دادگستری رد شده و اعلام شده بود با توجه به اینکه آیین‌نامه مورد اعتراض به موجب ماده ۹۸ آیین‌نامه اجرایی لایحه استقلال کانون وکلای دادگستری اصلاحی ۸۸/۳/۲۷ مصوب رئیس قوه

قضاییه لغو شده است و در حال حاضر آیین‌نامه اصلاحی مذکور لازم‌الاجراست بنابراین با انتفای موضوع، موجبی برای رسیدگی وجود ندارد. مخالفان کانون‌های وکلا این قرار را به «ممنوعیت برگزاری آزمون وکالت از طرف کانون‌ها» تعبیر کردند و اقدام به انتشار آن در سطح گسترده کردند.

متعاقب این اخبار مرتضی شهبازی‌نیا در صفحه اینستاگرام خود خبر از کذب بودن خبر ممنوعیت صدور پروانه از طرف کانون‌های وکلا داد و نوشت: «قرار صادر شده هیچ ارتباطی با آزمون وکالت ندارد و معلوم نیست که چگونه قرار رد شکایت یک نفر به صدور دستور علیه نهاد دیگری تعبیر شده است؟»

نهایتاً معاون نظارت و بازرسی دیوان عدالت اداری نیز به این شایعه واکنش نشان داد و به خبرگزاری میزان چنین گفت: «دیوان اصلاً نقیاً یا اثباتاً حکمی در خصوص ممنوعیت یا عدم ممنوعیت صادر نکرده و صرفاً ماده ۴۵ آیین‌نامه لایحه استقلال کانون وکلای دادگستری را قابل رسیدگی تشخیص نداده و قرار رد صادر کرده است، در واقع تفسیر و برداشت ناصحیحی از رأی دیوان صورت گرفته است.»

برگزاری همایش «کانون‌های وکلا و وکیل دادگستری»

همایش «کانون‌های وکلا و وکیل دادگستری؛ واقعیت‌های موجود، چالش‌ها و راهکارها» روز ۱۶ مهر با حضور اعضای هیأت‌مدیره کانون‌های وکلای دادگستری و اسکودا، حقوقدانان و نمایندگان مجلس برگزار شد.

جلیل مالکی، از دبیران این همایش، چالش‌های موجود برای کانون‌های وکلا را تفکیک بین استقلال وکیل دادگستری و کانون‌های وکلای دادگستری؛ صوری‌سازی آزمون وکالت؛ وضع آیین‌نامه خلاف قانون؛ احیای آیین‌نامه خلاف قانون رئیس سابق قوه قضاییه و تشویق و تهییج دانش‌آموختگان حقوق از تریبون‌های رسمی برای تشکیل کمپین حذف ظرفیت و تحت فشار قرار دادن قوه قانونگذاری برای تحقق خواست آن‌ها، بیان کرد.

علی مطهری، از میهمانان این نشست، با بیان اینکه چالشی که امروز در مورد وکلای دادگستری وجود دارد مرکز مشاوران قوه قضاییه است گفت: «در آن زمان تأسیس این مرکز بر اساس یک ضرورت بود اما کار اصولی نبود بلکه باید همان کانون وکلا را تقویت می‌کردیم، چون این شرایط مانند این است که دو نظام‌پزشکی داشته باشیم. ما در مجلس آمادگی داریم که طرحی بدهیم تا این مشکل را حل کنیم.»

ثبت‌نام آزمون کارآموزی وکالت ۱۳۹۸

ثبت‌نام متقاضیان پروانه کارآموزی وکالت کانون‌های وکلای دادگستری ایران سال ۱۳۹۸ از روز هفتم تا بیستم مهرماه در سایت سازمان سنجش آموزش کشور انجام شد. طبق اطلاعات مندرج در آگهی ثبت‌نام، آزمون روز جمعه ۸ آذرماه برگزار خواهد شد و مجموع ظرفیت پذیرش ۲۵ کانون وکلای دادگستری کشور ۳ هزار و ۴۷۶ نفر (مجموع آزاد و ایثارگر) است.

مواد امتحانی آزمون شامل حقوق مدنی، آیین دادرسی مدنی، حقوق تجارت، اصول استنباط حقوق اسلامی، حقوق جزای عمومی و اختصاصی و آیین دادرسی کیفری است.

تأیید لایحه تابعیت فرزندان مادران ایرانی در شورای نگهبان

روز دهم مهرماه عباسعلی کدخدایی، سخنگوی شورای نگهبان، از تأیید «لایحه اصلاح قانون تعیین تکلیف تابعیت فرزندان حاصل از ازدواج زنان ایرانی با مردان خارجی» در این شورا خبر داد. این لایحه پیش‌تر نیز دو بار در شورای نگهبان مطرح شده بود که با طرح ایراداتی به مجلس بازگشته بود و روز دوم مهر، نمایندگان مجلس شورای اسلامی آن را برای جلب نظر شورای نگهبان اصلاح کرده بودند.

ایراد اصلی شورای نگهبان بحث «امنیتی» این لایحه بود و اشاره به این امر داشت که اعطای تابعیت ایرانی به همه متقاضیان می‌تواند از نظر امنیتی مشکلاتی را پدید آورد.

مجلس در نوبت اول نام وزارت اطلاعات را به‌عنوان مرجع تشخیص مشکل امنیتی متقاضیان در ماده‌واحد گنجانده و آن را چنین اصلاح کرد: «فرزندان حاصل از ازدواج شرعی زنان ایرانی با مردان خارجی غیر ایرانی که قبل یا بعد از تصویب این قانون متولد شده یا می‌شوند، قبل از رسیدن به سن ۱۸ سال تمام شمسی به درخواست مادر ایرانی در صورت نداشتن مشکل امنیتی به تشخیص وزارت اطلاعات به تابعیت ایران در می‌آیند.»

با ایراد مجدد شورای نگهبان، نام «اطلاعات سپاه» نیز در ماده قید و چنین مقرر شد که این افراد «در صورت نداشتن مشکل امنیتی (به تشخیص وزارت اطلاعات و سازمان اطلاعات سپاه پاسداران انقلاب اسلامی) به تابعیت ایران در می‌آیند.» پس از این اصلاح بود که شورای نگهبان لایحه را تأیید کرد و آن را مغایر با شرع و قانون اساسی ندانست.

نهاد وکالت؛ فرصت‌ها و تهدیدها

همایش «نهاد وکالت؛ فرصت‌ها و تهدیدها» روز ۲۴ مهرماه با حضور ریاست و اعضای هیأت‌مدیره کانون وکلای گلستان، دکتر نورمحمد تربتی‌نژاد نماینده مردم گرگان و آق‌قلا در مجلس شورای اسلامی و دکتر سیدمحمود مصطفوی کاشانی حقوقدان برجسته کشور در گرگان برگزار شد. دکتر کاشانی در این همایش با بیان این نکته که نهاد وکالت در کشورهای پیشرفته مورد احترام است، گفت: «علی‌رغم پشتوانه قانونی، این نهاد در ایران با تهدیدهایی روبه‌رو شده است.» کاشانی با اشاره به ماده ۱۸۷ قانون برنامه سوم توسعه کشور، تصریح کرد: «تصویب این ماده از اساس خلاف قانون بود زیرا برنامه توسعه به جای آنکه به طرح‌های عمرانی بپردازد دست به قانونگذاری زد و این یک تضاد و تناقض بوده است.»

دکتر کاشانی ضمن بیان اینکه فساد آنجایی شکل می‌گیرد که دولت‌ها قانون را زیر پا می‌گذارند و مقاصد سوء خود را دنبال می‌کنند، ادامه داد: «ماده ۱۸۷ دست‌یابی به خدمات قضایی را مدنظر دارد در حالی که طبق اصل ۱۵۶ قانون اساسی، خدمات قضایی از وظایف خاص قوه قضاییه و تکلیف ذاتی این قوه است، بنابراین با وجود این اصل و بودن کانون وکلا، آوردن یک ماده آن هم در برنامه پنج ساله توسعه کشور چه معنایی دارد؟»

وی با تأکید بر بی‌اعتباری ماده ۱۸۷ قانون برنامه سوم ادامه داد: «اصول قانون اساسی هیچ اختیار و صلاحیتی به قوه قضاییه برای دخالت در امور انجمن‌های صنفی به گونه‌ی عام و صلاحیتی برای تنظیم آیین‌نامه نداده است.»

همچنین در این مراسم رئیس کانون وکلای دادگستری گلستان با بیان اینکه طبق گفته ریاست محترم قوه قضاییه تعداد زیاد وکیل یکی از مجاری فسادآور است، گفت: «امیدواریم کار به جایی نرسد که لیسانس بیکار تبدیل به وکیل بیکار شود و این شایسته ما نیست.»

رئیس کمیسیون حمایت مرکز وکلای قوه قضاییه :

«استقلال» جزو آرمان‌های ما است

کانون‌های وکلا نه پیش از انقلاب و نه پس از آن استقلال کامل نداشتند

این دادرسی یک مرحله بیشتر نیست و فرصت تجدیدنظر نیز داده نشده است و اگر مجدد بر این عقیده باشیم که نظارت قوه قضاییه به مفهوم عدم استقلال است در این راستا نظارت عالی را ملاحظه می‌کنید.

اما ما استقلال فردی را نمی‌توانیم زیر سؤال ببریم. آقای دکتر بهادری اعلام کرده‌اند اگر وکیلی احیاناً توسط مراکز حفاظتی یا امنیتی مورد تهدید و منع از دفاع شد اعلام کند، هر چند بر این باور هستیم که چنین اتفاقی نیافتاده است لیکن می‌خواهیم ثابت کنیم وکلای ما استقلال فردی دارند و جهت اجرای یک دادرسی منصفانه و عادلانه حمایت می‌شوند. در مرکز، وکلایی داریم که ده‌ها پرونده امنیتی را وکالت کرده‌اند. خود بنده در سال ۱۳۸۸ در بیش از دو دادگاه علنی حضور داشتم و هیچ‌کسی نیز تهدید یا اربابی در جریان دفاع پیش نیاورد و کسی نگفت چرا دارید از متهمین سیاسی یا پرونده‌های جاسوسی دفاع می‌کنید. این به نوعی مثبت ادعای استقلال فردی در امر دفاع و وکالت است. می‌خواهم عرض کنم نظارت قوه قضاییه تعارضی با سیاست‌های آزادی‌بخشی و تفکر والای حرفه‌ای ندارد.

پس شما معتقد به استقلال فردی هستید تا استقلال نهاد وکالت؟

هیچ شک نیست نهاد وکالت اگر مستقل باشد برای جامعه مدنی ما بهترین شرایط و ایده‌آل خواهد بود. استقلال جزو آرمان‌های ماست ولی [فعلاً] شعار است و باید عملی شود. به‌طور مثال به نظر شما تبصره ماده ۴۸ آیین دادرسی کیفری نیز موجب خدشه به استقلال نهاد وکالت نیست؟ به گمان بنده باید این گونه موانع را برداریم

کانون وکلا هم در مورد استقلال اختلاف نظرهایی وجود دارد. یک عده اعتقاد دارند که کانون وکلا استقلال دارد، اما عده دیگری که در فرهیختگان جامعه وکلا هستند، اعتقاد به استقلال فردی وکیل در قانون وکالت دارند و نه استقلال نهادی. زیرا با مذاقه در مفهوم لغوی استقلال ملاحظه خواهید کرد که استقلال یعنی عدم وابستگی؛ عدم وابستگی وقتی است که در هیچ زمینه‌ای غیر از خود به کسی نیاز نداشته باشی و حتی تمام تصمیم‌گیری‌ها مرتبط با آن شخصیت ناشی از اراده درونی باشد. آیا واقعاً کانون وکلا این‌گونه است؟ تبصره ماده ۴ قانون کیفیت اخذ پروانه وکالت سال ۱۳۷۶ را ملاحظه کنید، صراحتاً می‌گوید تأیید صلاحیت اعضای هیأت‌مدیره با دادگاه عالی انتظامی قضات است. دادگاه عالی انتظامی قضات متشکل از چه کسانی است؟ قضاتی با پایه حداقل ۱۰ یا ۱۱ قضایی که با تعیین رئیس قوه قضاییه در این سمت قرار می‌گیرند. شما سلسله‌مراتب را نگاه کنید آیا در همین مغایرتی متصور نیست؟ قبل از انقلاب هم به نحو دیگری این استقلال وجود نداشت که قابل بررسی است. اگر باور ما این باشد که میزان استقلال، نظارت قوه قضاییه است پس کانون‌های وکلا نیز مستقل نیستند. اما باور من این است که هر جایی قوه قضاییه بر آن نظارت دارد به معنای رفع استقلال نیست. شاید دلیل بر رفع انحصار باشد زیرا تکلیف قانونی قوه قضاییه طبق اصول ۱۵۶ و ۱۵۸ قانون اساسی احیای حقوق عامه و ایجاد تشکیلات لازم در این خصوص است.

در شرایط فعلی در بحث نهادی، هیأت‌مدیره کانون وکلا هر تخطی مرتکب بشود کدام مرجع باید رسیدگی کند؟ دادگاه عالی انتظامی قضات. خوب این چه استقلالی است؟ تازه

سیدسبحان هوشیارامی

پس از انتصاب دکتر علی بهادری جهرمی به عنوان رئیس مرکز وکلای قوه قضاییه، نام این مرکز مستمراً در اخبار خبرگزاری‌ها و نشریات مختلف به چشم می‌خورد که خود از عزم جدی وی برای تعامل گسترده با رسانه‌ها خبر می‌دهد. در همین راستا ماهنامه وکلا نیز گام‌های اولیه برای یک مصاحبه مکتوب با دکتر بهادری را برداشت، اما در آخرین مرحله، دکتر «فرزام اردلان» از سوی او برای این گفت‌وگو معرفی شد. دکتر اردلان از وکلای مرکز و رئیس «کمیسیون حمایت از وکلا، کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده قوه قضاییه» در این نهاد است. با او که چند روزی مهمان مشهد شده بود، در هتل محل اقامتش دیدار و گفت‌وگو کردیم.

تلقی و برداشت مرکز وکلای دادگستری نسبت به استقلال وکیل و نهاد وکالت چیست؟ آیا به نظر شما این مرکز از بحران استقلال رنج می‌برد؟

در مورد استقلال وکلا و نهاد وکالت باید در دو بحث مجزا صحبت شود؛ یا می‌خواهیم شعارگونه عمل کنیم و آرمان‌گرا باشیم یا می‌خواهیم با توجه به واقعیت‌های عینی راجع به استقلال نهاد وکلا صحبت کنیم. مرکز وکلا هیچ‌گاه به دنبال شعار و تبلیغات نخواهد بود اما راجع به بحث استقلال در نهاد وکالت این را بدانیم که در خود

نمی‌شود؟ در آن آیین‌نامه در ماده ۲ مواد امتحانی مشخص است. بر اساس ماده ۹۸ آیین‌نامه استنادی، آیین‌نامه لایحه قانونی استقلال مصوب سال ۱۳۳۴ کاملاً ملغی‌الثر شده است. چرا در بحث تخلفات انتظامی، کانون وکلا بر اساس آیین‌نامه سال ۱۳۸۸ عمل نمی‌کنند؟ احتمالاً جواب بدهند دستور توقف گرفته‌اند. در صورتی‌که آیین‌نامه ۱۳۸۸ معتبر و لازم‌الاجراء است. فقط کانون‌ها توانستند در ۴ دوره دستور توقف بگیرند. در دوره مدیریت مرحوم آیت‌ا... شاهرودی ۶ ماه و در دوره آیت‌الله لاریجانی هم مجموعاً ۲ سال و ۶ ماه دستور توقف گرفتند. از اسفند ۹۱ کانون وکلا باید طبق آیین‌نامه سال ۸۸ ساختار، تشکیلات، تشریفات و خصوصاً برگزاری آزمون و دیگر موارد را تنظیم می‌کرد. چرا این کار نشده است؟ شاید دستور توقف دائمی دارند که ما خبر نداریم. اگر چنین است ارائه فرمایند.

اگر بحث ادغام این دو نهاد پیش بیاید آیا مرکز وکلا استقبال می‌کند؟

اگر شرایطش فراهم بود ادغام می‌توانست برای جامعه و خصوصاً نهاد وکالت خوب باشد ولی الان شرایط فراهم نیست. چون در کانون‌های وکلا مواردی هست که بایستی به آنها رسیدگی و شفاف‌سازی شود. شفاف‌سازی مالی خیلی مهم است و قبل از ادغام باید روشن شود. کانون‌ها باید مسائل مالیشان را با مجامع‌شان روشن کنند. ما در این زمینه ذی‌نفع نیستیم و حق دخالت هم نداریم.

کانون وکلا به عنوان یکی از متولیان نظامات و اخلاق وکالت باید جایگاهش را در اجرای مقررات نیز اصلاح کند. درحالی‌که می‌بینیم کانون‌ها اصلاً وظایفشان را بر اساس آیین‌نامه سال ۸۸ انجام نده‌اند و از طرفی با وصف مقررات بالادستی مندرج در ماده ۱۸۷ برنامه سوم توسعه و بند چ ماده ۸۸ برنامه ششم توسعه و سایر موارد هنوز نسبت به پذیرش و تمکین قانون حاکم در فعالیت وکلای مرکز تردید دارند.

مطلب بعدی این که مرکز وکلا به لحاظ کمی نیز خیلی با کانون وکلا متفاوت است زیرا فقط به آموزش وکیل نمی‌پردازد بلکه برای کارشناس رسمی و مشاوران خانواده هم پروانه فعالیت صادر می‌کند. مرکز یک خانواده بسیار بزرگ و متنوع دارد. درحالی‌که کانون وکلا فقط صنف وکالت را دربر می‌گیرد که احترامشان نیز بر ما واجب است. البته آنچه آقایان به دنبالش هستند الحاق است و نه ادغام که مرکز هم چنین روشی را نمی‌پذیرد.

نقد دیگری که به مرکز وکلا وارد می‌شود شبیه‌سازی برخی از امور مثل لوگو و آرم مرکز وکلا به لوگو و آرم سینه کانون‌های وکلای دادگستری است.

برخی شباهت‌ها عام‌الشمول بوده و خوب هستند و ارتباطی به تأثیر کانون وکلا ندارد. مثلاً کمیسیون حقوق بشری که کانون وکلای مرکز دارد آیا ابتدائاً این نام و عنوان و پدیدآورنده آن کانون بوده است؟ مسلماً جواب منفی است زیرا بدو این نهاد در سازمان‌های جهانی بوده است. اما در خصوص آرم لازم‌به‌ذکر است هیچ شباهتی با هم ندارند. مرکز می‌خواهد با تبعیت از اخلاق حرفه‌ای به دادگاه پاسخ دهد. دکتر بهادری تمایل دارند در خارج از دادگاه با مذاکرات و با به رسمیت شناختن حقوق متقابل این مسائل حل‌وفصل شود.

اگر صحبت پایانی دارید بفرمایید؟

به نظر بنده باید این حاشیه‌پردازی‌ها را تمام کرد. اعضای کانون وکلا همکاران ما هستند. هیچ فرقی هم نباید بین وکلا قائل بود؛ زیرا نوعی تبعیض ناروا محسوب می‌گردد و باید وکلا همگی از شأن و جایگاه متحد برخوردار باشند. اصلاً خودمان باید به عنوان متولیان وکالت این شأن را حفظ کنیم. نباید بگذاریم مسئله‌ای که خانوادگی و داخلی است به بیرون سرایت کند. من در همینجا اعلام می‌کنم کمیسیون حمایت در انجام وظایف خود نه تنها حاضر به دفاع از وکلای مرکز در مراجع مختلف است، بلکه ما آمادگی کامل داریم که از وکلای کانون‌ها نیز در موارد خاصی طبق دستورالعمل صادره دفاع کنیم.

کمیسیون با تعداد مورد نیاز وکیل مخالفت کرده است تا آنگاه راجع به این ادعاء صحبت شود. چنین چیزی وجود ندارد.

آیا با توجه به این که مرکز وکلا میزان جذب کارآموز را برای آزمون امسال ذکر نکرده، عملی خلاف آیین‌نامه مرتکب نشده است؟

اصلاً قانون را نقض نکرده‌ایم. بلکه اعلام شده همان تعدادی که برای هر کجا ضرورت دارد کارآموز جذب شود، همان تعدادی خواهد بود که هیأت تأیید کرده باشند.

آیا مدیران مرکز وکلا در کمیسیون‌های تخصصی برای همه استان‌ها تعداد را تعیین کرده‌اند؟ چون داوطلبان از این ظرفیت‌ها بی‌خبرند.

ظرفیت معلوم و مشخص است و طبق تأیید هیأت اقدام خواهد شد.

پس این ظرفیت‌ها را اعلام خواهید کرد؟

صد در صد. شک نکنید. فعلاً روش مرکز اینگونه است که برای داوطلبین سطح نمره‌ای در نظر گرفته خواهد شد. سپس در صورت کسب این حداقل شخص قبول شده وارد فرآیند مصاحبه علمی می‌شود.

پس آمار کمیّت جذب کارآموز بعد از آزمون منتشر می‌شود؟ چون اشکالی که وارد است این است که چرا کسی از این ظرفیت خبر ندارد؟

بحث است که مرکز برای هر محل و حوزه قضایی که تعداد قبولی‌های با نمره علمی مشخص شد، ظرفیت‌ها را در همان حد مقرر در نظر خواهد گرفت.

در واقع می‌فرمایید معیارهای ظرفیت مشخص است اما اینکه چند نفر ظرفیت خواهید داشت بعداً مشخص می‌شود؟

خیر این نیست. ما می‌گوییم سقف ظرفیت‌های مرکز معلوم است. جامعه آماری مشخص است که در حوزه قضایی به چه تعداد کارآموز نیاز است، منتها این که چه تعدادی می‌توانند این آمار را کسب کنند، بستگی به کسب درصد قبولی در آزمون دارد. این درصد هم بالاتر از چیزی که در جامعه آماری ما تعیین شده نخواهد بود. یعنی اگر ۱۰۰ نفر باید در حوزه قضایی قبول شوند اما فقط ۸۰ نفر نمره لازم را کسب کنند، صرفاً همان تعداد پذیرش خواهند شد. یعنی نصاب حداقلی برای قبولی در آزمون علمی و همچنین سقف نیاز هر استانی مشخص است. منتها این که می‌فرمایید چرا معلوم نشده ضرورتی به اعلام نبوده است.

اگر بر اساس قانون انتشار و دسترسی آزاد به اطلاعات کسی راجع به سقف نیاز هر استان از شما درخواست شفاف‌سازی بکند، شما اعلام می‌کنید؟

بله. هیچ ایرادی ندارد. قانون است و ما به قانون تمکین می‌کنیم.

سؤال دیگر ما در همین زمینه است. مرکز چقدر در زمینه اجرای همین قانون انتشار و دسترسی آزاد به اطلاعات قدم برداشته است؟ چقدر مرکز وکلا خودش را ملزم به اجرای این قانون می‌داند؟

آقای دکتر بهادری در این زمینه دستور اکید داده‌اند که درگاه اطلاعاتی سامانه مرکز گویای موارد معنونه در قانون باشد. اگر وارد سایت مرکز بشوید همین الان اطلاعات در این خصوص وجود دارد. حداقل نه یا ده بند است که باید بر اساس قانون مربوطه و آیین‌نامه در سایت رعایت شود. البته احتمال می‌دهم که چند مورد نقص باشد ولی در این مدت ۴ ماه سعی شده که تکمیل شود. حالا اگر موردی هست شما بگویید تا مرکز آن را رفع کند.

مرکز اعتقاد دارد تشکیلات و ساختار آن قانونی است و تکلیف به اجرای قانون داریم. ولی کانون وکلا چطور؟ آیا کانون هم نسبت به اجرای مقررات کوشا و ساعی است یا طبق نظامات آزمون برگزار می‌کند؟ اصلاحیه آیین‌نامه اجرایی لایحه قانونی استقلال مصوب سال ۱۳۸۸ چرا اجرا

تا بعد بشود به معنای واقعی گفت استقلال در نهاد وکالت حکم فرماست.

در همین زمینه آیا مرکز وکلا تلاشی داشته که به سوی آن استقلال ناب گامی بردارد؟

ما دوره‌های مختلفی در مرکز وکلا داشته‌ایم. با شروع دوره مدیریت دکتر بهادری در رأس امر وکالت در کشور، تغییر و تحولاتی جدی در حال رقم‌خوردن است. همین بحث آزمون حرکت جدیدی بود که کاملاً برگرفته از قانون بود و سیل عظیمی از فارغ‌التحصیلان را از سردرگمی در می‌آورد. وظیفه ما حفظ کردن این سرمایه‌های جوان کشور است. نمی‌گوییم همه باید وکیل شوند ولی بر روی این افراد سرمایه‌گذاری شده است. یا نباید به آنها دانش‌نامه حقوقی داده می‌شد یا حالا که گواهی فارغ‌التحصیلی داده شده، در حفظ این عزیزان باید کوشا بود. این کار بهتر از این است که ما این اشخاص را رها کنیم که خدای ناخواسته سراغ دلالی در دادگاه‌ها یا دادسراها بروند و به مشکلاتی گرفتار شوند.

اتفاقاً برخی از انتقادات به شما در همین زمینه است، برخی در کانون‌های وکلا می‌گویند ما نباید جور بی‌تدبیری وزارت علوم و نهادهای بالا دستی را بکشیم. دانشگاه دولتی، غیردولتی، آزاد و پیام‌نور چندین هزار دانشجوی حقوق می‌گیرند و پس از آنکه این دانشجویان فارغ‌التحصیل شدند، عده‌ای به کانون‌ها فشار می‌آورند که فکری به حال ایشان نکنید. می‌گویند اگر برخی از فارغ‌التحصیلان کم تجربه یا کم‌سواد وارد دادگاه و کار حرفه‌ای شوند، مشکلات فراوانی بوجود می‌آید که یکی از آن‌ها ضایع شدن حقوق موکل است.

ما این را قبول نداریم. اصلاً فلسفه تدوین ماده ۱۸۷ برای احیای حقوق عامه بوده است. اگر ما این فلسفه ذاتی خود را به‌جا نیاوریم، در مقابل آرمان‌های انقلاب خیانت کرده‌ایم؛ عملکرد ما بایستی در راستای چشم انداز سیاست‌های کلی نظام باشد. شورای نگهبان برای چه مخالف حذف ماده ۱۸۷ برنامه سوم بوده است و مرکز را حفظ کرده است؟ استدلال‌شان این بود که ماده ۱۸۷ در راستای سیاست‌های کلی نظام تدوین شده است. ما نمی‌توانیم این تکلیف را که قانونگذار برای ما فرض کرده از خود سلب کنیم. این مهمترین و اساسی ترین وظیفه ماست که در جهت احیای حقوق عامه تلاش کنیم که قسمتی از آن در برگرفته همین فارغ‌التحصیلان حقوق نیز هست.

پس شما اینگونه جذب فارغ‌التحصیلان حقوق وکلا را دارای تالی فساد نمی‌دانید؟

به هیچ عنوان مفسده نمی‌دانیم بلکه این عزیزان سرمایه‌های مادی و معنوی کشور هستند. در مورد کم‌سوادی برخی از فارغ‌التحصیلان حقوقی هم باید بگوییم، همین الان هم برخی از وکلا در تنظیم دادخواست و تنظیم لایحه دچار اشتباه می‌شوند. قاضی هم دچار اشتباه می‌شود. این یک امر طبیعی است. مگر بزرگان امر وکالت که روز اول وکیل شدند تبحر و مهارت امروز را داشتند؟ این‌ها ثابت شده است. این حرف را باید کنار بگذاریم و نگوییم ما سواد داریم و آن‌ها ندارند. بایستی به آموزش‌ها اعتقاد داشته باشیم. ما نباید طبق مصالح شخصی خود در مواردی با کشورهای پیشرفته قیاس کنیم و مثلاً بگوییم آنها استقلال دارند ما نداریم بعد در موارد دیگری خودمان را با آنها غیر قابل قیاس بدانیم چون به نفمان نیست. اگر قرار است ما خودمان را با آنها مقایسه کنیم در زمینه پذیرش وکلا، تربیت و آموزش نیز خود را با آن‌ها قیاس کنیم. ما به ازای هر صد هزار نفر، تازه به لطف مرکز وکلا، ۷۶ نفر وکیل داریم. اما در آمریکا هر ۲۲ نفر به یک نفر وکیل دسترسی دارند.

کانون‌های وکلا می‌گویند ما نیستیم که میزان جذب کارآموز را مشخص می‌کنیم. می‌گویند ما در این زمینه همیشه دست بالا را می‌گیریم

لیکن دو نفر دیگر که نماینده دادگستری‌اند، با این جذب بالای کارآموز مخالفت می‌کنند.

بهتر است در این زمینه سند مکتوب ارائه دهند که

بررسی نقدهای وارده به کانون‌های وکلا و مرکز وکلای قوه قضائیه در گفتگو با سید مهدی حجتی

کانون وکلای مستقل اعتبار و ویرین نظام است

اگر ماده ۱۸۷ برای جذب جوانان جویای کار تصویب شده بود
چرا باید به قضات بازنشسته یا بازخرید شده و اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها پروانه می‌دادند؟

سیدسیحان هوشیارامامی

شاید بیشترین انتظارات از کانون‌های وکلا متوجه کانون مرکز بوده باشد؛ کانونی که بیش از سایر کانون‌ها به مراکز حاکمیتی نزدیک بوده و همین امر باعث شده تا مطالبات جامعه وکلا از این نهاد مدنی بیشتر باشد. از این‌رو در مصاحبه با دکتر سید مهدی حجتی (بازرس کانون وکلای دادگستری مرکز)، ضمن طرح پرسش‌هایی درباره تاریخچه پیدایش مرکز وکلای قوه قضائیه و انتقادات وارد بر این نهاد، با وی درباره ضعف‌های احتمالی عملکردی کانون مرکز نیز سخن گفتیم. متن پیش رو حاصل گفتگوی ماهنامه وکلا با سید مهدی حجتی است که در ضمن سفر وی به مشهد صورت گرفته است.

این اختلافاتی که بین مرکز وکلای قوه قضائیه با کانون وکلای دادگستری ایجاد شده دقیقاً به چه زمانی برمی‌گردد؟ همچنین از چه زمانی این اختلافات شدت پیدا کرد؟

مبدء این نزاع، زمان قرار گرفتن ماده ۱۸۷ در قانون برنامه سوم توسعه بود. در آن زمان، ظاهراً افرادی که متصدی اداره کانون وکلا بودند در این زمینه پیگیر نبودند و به لحاظ اینکه اهمیتی برای موضوع قائل نبودند، دقت لازم را به خرج ندادند. این ماده در دوره اصلاحات یعنی دوره ریاست جمهوری آقای خاتمی توسط بعضی از آقایان مثل آقاي مجید انصاری خیلی پیگیری شد و با شعار اشتغال‌زایی رئیس‌جمهور وقت، در دل یک قانون موقتی درج شد. شاید اگر همان زمان، پیگیری لازم از

ناحیه متصدیان امر در کانون وکلا صورت می‌گرفت، اصولاً نطفه تشکیل مرکز موازی‌سازی شده با کانون وکلا بسته نمی‌شد. به‌هرصورت غفلت‌هایی صورت گرفت و علی‌رغم تذکراتی هم که توسط برخی داده شده بود، در نهایت ماده ملال‌آور ۱۸۷ در خلال یک قانون موقتی پنج‌ساله به نام قانون برنامه سوم توسعه درج شد. این قانون به تأیید شورای نگهبان هم رسید. بعد از تأیید شورای نگهبان، با اعتراض کانون وکلا و جامعه حقوقی کشور نسبت به درج چنین ماده‌ای در دل یک قانون موقتی، مجلس به صرافت افتاد که این ماده را حذف کند و طی مصوبه‌ای، ماده ۱۸۷ از قانون برنامه سوم حذف شد، لیکن شورای نگهبان به حذف این ماده ایراد قانون اساسی گرفت و در ۷ یا ۸ مرتبه‌ای که مجلس بر نظر خویش اصرار کرد، شورای نگهبان از تأیید مصوبه مجلس خودداری کرد که فکر می‌کنم این رفت‌وبرگشت در تاریخ قانونگذاری کشور ایران بی‌سابقه باشد.

یعنی به مجمع تشخیص مصلحت نظام رفت؟

خیر، موضوع به مجمع محول نشد. اینکه چرا به مجمع تشخیص مصلحت نظام نرفت را نمی‌دانم اما واقعاً مجلس تلاش کرد که این ماده را حذف کند که موفق نشد.

البته مجلس از طریق دیگری در مقام حذف ماده ۱۸۷ برآمد و آن هم حذف ردیف بودجه ماده ۱۸۷ بود. در واقع در سال ۱۳۸۱ که قانون بودجه را می‌نوشتند مجلس برای این که ماده ۱۸۷ را ابتر کند و این ماده را از اثر ببندد، ردیف بودجه آن را از قانون بودجه حذف کرد تا عملاً قوه قضائیه نتواند نسبت به اجرای آن اقدام کند. اما قوه قضائیه

چون اقتدار حاکمیتی داشت، بدون ردیف بودجه و طبعاً با استفاده از سایر ردیف‌های بودجه ماده ۱۸۷ را با تصویب آیین‌نامه اجرا کرد.

عملاً مرکز امور مشاوران به موجب یک آیین‌نامه تشکیل شد. بنابراین مبنا و منشأ تشکیل مرکز امور مشاوران قوه قضائیه، «قانون» نیست بلکه آیین‌نامه است. آنچه در ماده ۱۸۷ آمده بود این بود که به قوه قضائیه اجازه داده می‌شود تا نسبت به تأیید صلاحیت فارغ التحصیلان رشته حقوق برای تأسیس مؤسسات مشاوره حقوقی اقدام کند و مجوزی برای ایجاد چنین تشکیلاتی به قوه قضائیه داده نشده بود اما قوه قضائیه آمد و با آیین‌نامه مذکور مرکزی را تأسیس کرد که موازی با کانون وکلای دادگستری شد. کانون وکلا تلاش کرد که ابتدا با رایزنی با قوه قضائیه، این آیین‌نامه را بلااثر کند که نتیجه‌ای حاصل نشد. در سال ۱۳۸۸ نیز با آیین‌نامه دیگری قصد داشتند که کانون وکلا را زیر نظر قوه قضائیه ببرند که به لحاظ مقاومت کانون‌های وکلا عملاً این تصمیم اجرایی نشد و معلق ماند.

خود مدیران مرکز امور مشاوران نیز می‌دانستند که فعالیت آنها در زمینه جذب متقاضیان جدید غیر قانونی است. زیرا پس از انقضای قانون تلاش زیادی کردند تا با استفاده از طرح‌های دو فوریتی در مجلس این ماده را دائمی کنند. از نمایندگان مجلس امضا جمع کردند، اما نمایندگان امضایشان را پس گرفتند.

از چه زمانی این تعارضات شدت گرفت؟

این اختلافات زمانی تشدید شد که قانون برنامه سوم توسعه منقضی‌المدت شد و از درجه اعتبار ساقط گردید ولی علی‌رغم وجود این مسئله، مرکز به

علل مختلفی دارد؛ مهمترین آن عدم تحمل وجود نهادهای مستقل مدنی در کشور توسط افراد معدودی در درون سیستم حاکمیتی است. در حالی که کانون وکلا اعتبار و ویتترین نظام جمهوری اسلامی ایران است. وقتی رئیس جمهور و بازرگانان به خارج از کشور سفر می کنند و بالعکس از اولین سؤالاتی که از ایشان می پرسند این است که آیا کانون وکلای شما مستقل است یا نه؟ یکی از مؤلفه های سرمایه گذاری خارجی در هر کشوری وجود کانون وکلای مستقل در آن کشور است. چون سرمایه گذار خارجی باید مطمئن باشد که اگر یک روزی کارش به دادگستری کشید و دعوایی مطرح شد وکیل و وجود داشته باشد که زیر یوغ حاکمیت نباشد و از وی آزادانه دفاع بکند.

IBA یا همان کانون وکلای بین المللی که ما از سال ۱۳۲۹ به عضویت آن درآمده ایم و حتی ایران در نگارش اساسنامه آن شرکت داشته است، مرکز امور مشاوران را به رسمیت نمی شناسد و نخواهد شناخت. مطمئن باشید اگر روزی کانون وکلا استقلالش را از دست بدهد ما از IBA سلب عضویت خواهیم شد.

در سال ۱۳۲۸ یا ۱۳۲۹ که رئیس وقت این نهاد بین المللی به ایران آمده بود، به سیدهاشم وکیل گفته بود آیا شما مستقل هستید؟ ایشان گفته بود خیر ما هنوز زیر نظر وزارت دادگستری هستیم. آقای جرج موریس هم گفته بود پس هنوز شما محجورید و رشد نکرده اید. همین حرف باعث شد که مصدق پیگیر استقلال کانون وکلا شود که موفق نیز شد.

وکلا در مورد آرم سینه مرکز وکلای قوه قضاییه که برخی معتقدند شبیه آرم کانون وکلا است، قرار بود به مراجع قضایی دادخواستی داده شود. آیا کانون مرکز یا اتحادیه اقدامی کرده است؟

اتحادیه در این قضیه ذی نفع نیست، زیرا لگوی اتحادیه با لگوی کانون های وکلا فرق دارد. اما در کانون مرکز این قضیه مطرح شد. صحبت هایی هم با رئیس نهاد موازی انجام شد و قرار شد که اصلاحاتی در این زمینه بکنند. چون ما معتقد بودیم که المان هایی در این آرم سینه مورد استفاده قرار گرفته است که مربوط به کانون وکلا است؛ از جمله خوشه زیتون، ترازو و کتاب. در قانون علائم و اختراعات اشاره شده که نمی توان از علائمی استفاده کرد که نهاد دیگری از همان طبقه و صنف پیشتر از آن علائم استفاده می کرده است. برخی می گویند چرا به بانک ملی ایراد نمی گیرید؟ دلیل آن این است که بانک ملی در طبقه ما ثبت نشده و سنخ کاری که انجام می دهد مشابیهتی با ما ندارد و کارکردش با کانون وکلا متفاوت است. به همین خاطر هم کسی کانون وکلا و بانک ملی را با هم اشتباه نمی گیرد.

وکلا آیا در این زمینه دادخواست حقوقی داده اید؟ فعلاً این قضیه در دستور کار کانون وکلا نیست؛ اما رایزنی هایی در این خصوص انجام شده که تا کنون به نتیجه و توافق مشخصی نرسیده است و امیدواریم که مرکز موازی، شبیه سازی با کانون وکلا را کنار بگذارد.

وکلا انتقادی که به کانون های وکلا وارد است این است که در زمین حریف بازی می کنند؛ یعنی منتظرند تا یک ضربه و فشاری وارد شود، آن گاه پاسخی بدهند. شما چقدر عملکرد کانون ها را فعالانه می بینید و چقدر منفعل؟

این حرف، مطلب درستی است؛ لیکن شرایط به گونه ای است که ما همواره در موضع واکنشی قرار می گیریم. در حال حاضر در کانون وکلا تمام وقت و انرژی مدیران، صرف حفظ موجودیت این نهاد می شود. آنقدر همه و حملات به کانون وکلا زیاد است که ما عملاً داریم همه انرژی مان را صرف دفع این حملات می کنیم. یکی از رؤسای جمهور قبلی کشور می گفت که برای دولت من هر روز یک بحران جدید مواجهیم و در واقع برای تفکرات جدید موقعیت خلق نمی شود. ما متأسفانه در فرایندی قرار گرفته ایم که مستمراً مورد حمله قرار می گیریم؛ نه از یک

موازی سازی، تضعیف و اضمحلال کانون وکلای دادگستری به عنوان یک نهاد مدنی مستقل است. شخصاً معتقدم که هدف برخی این است که با فربه کردن مرکز امور مشاوران و با اعتبار دادن به این مجموعه از طریق تزریق بودجه و اقتدار حاکمیتی و تبلیغات زیاد، کانون وکلا را که فاقد پشتوانه قدرت عمومی است تضعیف کنند و طبیعی است که وقتی اقتدار حکومتی پشت سر یک نهاد باشد می تواند به راحتی رشد کرده و به کسی هم پاسخگو نباشد.

وکلا شما به جز قوه قضاییه به مرجع دیگری برای دادخواهی متوسل شدید؟

تنها مرجع شکایت ما کمیسیون اصل ۹۰ مجلس بود که حدود ۱۰۰ نفر از وکلای دادگستری شخصاً از عملکرد قوه قضاییه در اجرای خارج از موعد ماده ۱۸۷ قانون برنامه سوم توسعه شکایت کردند اما هنوز نتیجه ای نگرفتیم. مستحضر باشید که در دادگاه عمومی تهران نیز دادخواست ابطال آیین نامه جدید مرکز مشاوران توسط برخی از وکلا داده شده که هنوز در مقطع رسیدگی است اما منتهی به صدور رأی نشده است.

وکلا به آزمون مرکز وکلای قوه قضاییه اشاره کردید؛ اجازه شرکت در آزمون برای افراد فاقد کارت پایان خدمت یا مدرک کارشناسی حقوق چقدر با مواد قانونی همخوانی دارد؟

عرض کردم اساس آیین نامه مرکز مشاوران غیر قانونی است. حتی در آیین نامه مرکز مشاوران در موارد متعددی قانون گذاری شده است و اصل تفکیک قوا نادیده گرفته شد؛ مثلاً در آیین نامه از دیوان عدالت اداری در رسیدگی

آقای جرج موریس، رئیس وقت IBA، به ایران

آمده بود و به رئیس کانون وکلای مرکز گفته بود

آیا شما مستقل هستید؟ سید هاشم وکیل گفته بود

خیر ما هنوز زیر نظر وزارت دادگستری هستیم.

آقای موریس هم گفته بود پس هنوز شما محجورید

و رشد نکرده اید. همین حرف باعث شد که مصدق

پیگیر استقلال کانون وکلا شود که موفق نیز شد.

به تصمیمات هیأت نظارت مرکز مشاوران سلب صلاحیت

شد. یا به افرادی که تا ۶۴ سال سن دارند پروانه مشاوره حقوقی می دهند در حالیکه با توجه به تبصره ماده ۱۵ قانون تشکیل صندوق حمایت وکلا و کارگشایان دادگستری ۴۰ یا ۵۰ سال حداکثر سن اخذ پروانه وکالت است. یا پیش بینی شده که به اعضای هیأت علمی دانشگاه ها بدون آزمون، پروانه اعطاء شود که این امر خلاف ماده ۸ لایحه قانونی استقلال کانون وکلا است.

اما در مورد سؤال شما در مورد پایان خدمت یا معافیت، استدلال آقایان این است که فرد باید زمان صدور پروانه، واجد شرط اتمام سربازی و اتمام تحصیلات کارشناسی باشد. ولی توجه داشته باشید که هدف از این اقدام یا کسب درآمد به لحاظ فقد ردیف بودجه توسط مرکز امور مشاوران است و یا این که مرکز در پی آن است که از این موضوع بهره برداری تبلیغاتی کند که مثلاً در آزمون مرکز مشاوران ۲۰۰ هزار نفر شرکت کردند (چون نیازی به مدرک کارشناسی حقوق و کارت پایان خدمت یا معافی نیست و طبعاً افراد بیشتری شرکت می کنند) در حالیکه در آزمون کانون وکلا ۷۹ هزار نفر بیشتر شرکت نکردند و این نشان می دهد که اقبال متقاضیان به مرکز مشاوران بیشتر از کانون وکلا است.

وکلا فکر می کنید چرا برخی دوست دارند این نهاد وکالت تضعیف یا نابود شود؟

فعالیت خود در زمینه جذب متقاضیان جدید اقدام کرد که کاری غیرقانونی بود. مستحضر هستید که طبق ماده ۱ قانون برنامه و بودجه کشور مصوب سال ۱۳۵۱، برنامه های عمرانی موضوع این قانون، ۵ ساله است و بعد از گذشت ۵ سال از درجه اعتبار ساقط می شود؛ مگر این که در قانون برنامه بعد تنفیذ شود.

ماده ۱۸۷ در برنامه پنج ساله چهارم تنفیذ نشد. بنابراین مدت اجرای آن منقضی شد و دیگر اعتباری نداشت. ولی متأسفانه قوه قضاییه بدون توجه به این قضیه اعلام کرد که ماده ۱۸۷ نهادساز بوده و با این توجیه به کار خود ادامه داد. در حالیکه ماده ۱۸۹ قانون برنامه سوم هم در مورد تشکیل شوراهای حل اختلاف، همین وضعیت را داشت ولی توسط مجلس در قانون برنامه چهارم تنفیذ شد و بعد هم که قانون دائمی برای آن تصویب شد.

خود مدیران مرکز امور مشاوران نیز می دانستند که فعالیت آنها در زمینه جذب متقاضیان جدید غیر قانونی است؛ زیرا پس از انقضای قانون تلاش زیادی کردند تا با استفاده از طرح های دو فوریتی در مجلس این ماده را دائمی کنند. از نمایندگان مجلس امضا جمع کردند، اما نمایندگان امضایشان را پس گرفتند. طرح دو فوریتی ادغام کانون وکلا با مرکز مشاوران را آوردند که این هم رأی نیاورد. همه این ها ثابت می کند که قوه قضاییه نیز معتقد بوده که فعالیت مرکز مشاوران غیر مشروع و غیر قانونی بوده است. حتی وقتی مجلس هفتم از قوه قضاییه تحقیق و تفحص می کند در بند ۹ گزارش تحقیق و تفحص به صراحت اعلام می دارد که مجوز جذب متقاضیان دیگر منقضی شده است و فعالیت مرکز مشاوران از حیث جذب داوطلب جدید غیر قانونی است.

وکلا به هر حال یکی از استدلال های موافقان ادامه کار این مرکز این است که ماده ۱۸۷ در جهت اشتغال زایی تصویب شده است.

اولاً در آن گزارش تحقیق و تفحص آمده است که طبق قانون می بایست فقط به افراد دارای لیسانس حقوق جواز تأسیس مؤسسه مشاوره حقوقی می دادند. اما در عمل این اتفاق نیفتاد و مرکز امور مشاوران به داوطلبان دارای تحصیلات غیر حقوق مانند فقه و مبانی حقوق یا دارای تحصیلات حوزی نیز مجوز داد. از طرف دیگر اگر ماده ۱۸۷ برای جذب جوانان جویای کار تصویب شده بود چرا باید به قضات بازنشسته یا بازرخرد شده پروانه می دادند؟ چرا باید به اعضای هیأت علمی دانشگاه ها پروانه می دادند؟ چرا باید سقف سنی برای دریافت مجوز بر خلاف تبصره ماده ۱۵ قانون تشکیل صندوق حمایت وکلا، ۶۵ سال باشد؟ اینها که عمدتاً شاغل یا بازنشسته بودند! لذا این گفته که ماده ۱۸۷ قصد اشتغال زایی داشته، ادعایی بیش نیست. ایده دوم تصویب کنندگان این ماده انحصارزدایی از کانون های وکلا بود، اما مستحضر هستید که در سال ۷۶ قانون کیفیت اخذ پروانه وکالت تصویب شد و در واقع از آن سال به بعد، کانون وکلا ملزم شد که به طور سالیانه برای جذب فارغ التحصیلان رشته حقوق و رشته های مرتبط، آزمون ورودی کارآموزی برگزار کند. هنوز ۲ سال از اجرای این قانون نگذشته بود که ماده ۱۸۷ تصویب شد. یعنی ما اصلاً به کانون وکلا فرصت ندادیم که جذبی انجام بدهد. در حالی که کمیسیون موضوع تبصره ماده یک پروانه وکالت که برای تعیین ظرفیت پذیرش سالانه کارآموز ایجاد می شود، متشکل از دو نفر از قوه قضاییه و یک نفر از کانون وکلا است. یعنی اکثریت با قوه قضاییه و اقلیت با کانون وکلا است. لذا در صورتی که نمایندگان قوه قضاییه بگویند باید کانون ها در سال ۱۰ هزار کارآموز بگیرند، نماینده کانون وکلا در اقلیت قرار دارد و کانون های وکلا چاره ای جز تمکین از نظر اکثریت اعضا کمیسیون تعیین ظرفیت ندارد.

بنابراین ادعای انحصارزدایی از کانون وکلا نیز ادعایی خلاف واقع و در تعارض با واقعیات موجود بود. همین الان نیز همیشه در این کمیسیون نماینده کانون وکلا در باره تعداد کارآموزان دست بالا را می گیرند اما نمایندگان قوه قضاییه می گویند شرایط فیزیکی و مکانی ما برای پذیرایی از کارآموزان وکالت کافی نیست.

بنابراین هدف از تأسیس مرکز امور مشاوران بر مبنای تئوری

گزارش نشست تبیین جامعه شناختی «فساد اداری در ایران»

برخی از قوانین تضادهای بروکراتیک ایجاد می کنند

بر اساس آخرین رتبه‌بندی سازمان بین‌المللی شفافیت، ایران در سال ۲۰۱۸ از بین ۱۸۰ کشور مورد مطالعه رتبه ۱۳۸ را در زمینه فساد دارا است؛ وضعیتی که نسبت به سه سال گذشته نشان از افزایش نرخ احتمالی فساد در جامعه ایران دارد. روشن است که فساد اداری مسأله‌ای یک‌بعدی نبوده و هم از منظر علل و ریشه‌ها و نیز از نظر پیامد دارای وجوه گوناگون حقوقی، جرم شناختی، جامعه‌شناختی، اقتصادی و سیاسی است. از این رو اولین گام در جهت مبارزه با این مسأله مهم و چند بعدی، تبیین ریشه‌های آن از دریچه تخصص‌های مربوطه است. خوشبختانه مجامع علمی نسبت به این مسأله بی‌تفاوت نبوده و از همین رو در «سمینار تبیین جامعه‌شناختی فساد اداری در ایران» که سه‌شنبه ۹ مهر ماه در دانشگاه فردوسی برگزار شد، دکتر غلامرضا صدیق اورعی استاد جامعه‌شناسی دانشگاه فردوسی مشهد در این باب به سخنرانی پرداخت.

کاری از دستشان بر نمی‌آید. در واقع سایر مهره‌ها، ابزارها و دستورالعمل‌ها مانع از خطاهای بعدی می‌شوند. از این‌رو اگر فساد در یک سازمان اتفاق می‌افتد نشان می‌دهد که بروکراسی ناقص در آن سازمان وجود دارد.» عضو کمیته ناظر بر نشریات دانشگاه فردوسی در جهت تبیین بعد دیگر فساد اداری که انسانی است، به ذکر این نکته پرداخت که ناقص بودن بروکراسی، اولین و مهم‌ترین عامل ساختاری امکان فساد است. البته این بدان معنا نیست که اگر بروکراسی ناقص بود حتماً سازمان فاسد می‌شود؛ بلکه بعد مهم دیگر فساد، بعد انسانی و مرتکب آن است. البته

● مهرداد دبیری
پژوهشگر علوم اجتماعی

اگر همه‌چیز به عهده فرد و نه سیستم بروکراتیک بوده، اما آن فرد دارای وجدان کاری بالایی باشد، کار را مطابق دستورالعمل انجام می‌دهد؛ چه‌بسا تحت فشار هم قرار بگیرد اما مقاومت می‌کند و از دستور سازمانی عدول نمی‌کند.

دکتر اورعی در ادامه تبیین مسأله فساد اداری در ایران، بُعد سوم فساد را پتانسیل موجود در قوانین دانست و بیان کرد: «گاهی نیز قانونگذار که در حال تکمیل ساختارها است، نهادهای جدید مجوزدار را (مثلاً کمیته موارد خاص) ایجاد می‌کند. اگر چه در این کمیته‌های موارد خاص با محوریت شخص معینی تصمیم‌گیری نمی‌شود، لیکن قانون‌گذار می‌داند که بعضی‌ها به مرحله طرد و اخراج می‌رسند. از همین رو با ایجاد چنین نهادهایی استثنائاتی ایجاد می‌کند. در نتیجه اختیار اخراج نکردن آن‌ها را به طور قانونی به سطوح بالاتر موقعیتی از جمله معاون و رئیس اداره موکول می‌کند. در چنین حالتی بروکراسی فقط ناشی از نقصان نیست، بلکه درواقع ما دچار تضادهای بروکراتیک هستیم.

این مدرس در بخش پایانی تحلیل خود با تأکید بر بعد انسانی در بروکراسی‌های ناقص تشریح کرد: اگر نیروی انسانی که در ساختار قانونی فعالیت می‌کند، نقش خود را از نماینده ساختار بروکراتیک به عنوان یک نقش مستقل از بروکراسی تفسیر کند، آن وقت حتی اگر آدم خوبی هم باشد و قصد رشوه گرفتن هم نداشته باشد با توجه به معیارهای ارزشی شخصی، مثلاً برادرش را که از لحاظ اقتصادی دچار مشکل است و شغل ندارد مقدم می‌دارد. بنابراین عدول ذهنیت کنشگر از نمایندگی بروکراتیک به یک انسان اجتماعی، در هر مدلی، چه خیر و دلسوز و انسان‌دوست باشد و چه خویشاوندخواه و رشوه‌خور و سوءاستفاده‌گر، در سازمانی که از ضعف ساختاری رنج می‌برد، منجر به بروز فساد اداری می‌شود.

دکتر اورعی که از اساتید برجسته و خوش‌نام جامعه‌شناسی کشور است بحث خود درباره فساد اداری در ایران را با ارائه تعریفی از این مسأله آغاز کرد و گفت: اگر کسی در یک سیستم سازمانی مثل حکومت یا اجزای حکومت یا یک سازمان بزرگ غیرشخصی از اختیارات سازمانی، که می‌تواند مربوط به امور مالی، سرمایه‌گذاری، استخدام و... باشد، در جهت منافع شخصی خود و دیگران (یعنی غیر از آنچه سازمان برای آن جهت‌گیری کرده است) استفاده کند، دچار فساد اداری شده است.

استاد جامعه‌شناسی دانشگاه فردوسی مشهد در تبیین مسأله فساد ابراز داشت: «در دیدگاه عمومی جامعه‌شناسان برای تبیین چنین مسائلی سهمی از ساختار و سهمی از کنشگران را قائل هستند. بدین معنا که این انسان‌ها هستند که مرتکب فساد می‌شوند، اما در یک ساختار مستعد.» در ادامه وی برای تبیین وجه ساختاری قضیه این پرسش را مطرح کرد که آیا چون سازمان‌های حکومتی بروکراتیک هستند، فساد اداری در آن‌ها بروز می‌کند یا چون ضعف بروکراسی دارند؟

عضو هیات علمی گروه علوم اجتماعی بروکراسی را سازمانی دانست که می‌خواهد یک سازمان انسانی را به یک خط تولید فیزیکی شبیه و تبدیل کند. در بروکراسی همه غیر شخصی عمل می‌کنند. همه به دستور مافوق عمل می‌کنند و دستور مافوق الزام‌آوری است. اگر یک سازمان، بروکراتیک محض باشد امکان تکرار یا استمرار فساد در آن غیر ممکن است. اصلاً طبق تعریف اگر فساد در یک سازمان رخ داد باید در خالص بودن بروکراسی آن سازمان شک کرد.

دکتر صدیق اورعی در همین راستا افزود: «در بروکراسی به انسان‌ها به چشم مهره نگاه می‌شود؛ به همان چشمی که ابزارهای مکانیکی را می‌سازند. آدم‌ها را در بخش‌هایی از بروکراسی جای می‌دهند که ابزاری برای آن بخش طراحی نشده است. اما در یک بروکراسی محض انتظار می‌رود که آدم‌ها همچون مهره عمل کنند؛ یعنی دستورالعمل‌ها آن‌قدر جزئی و دقیق باشد که گویا در آن بخش قرار بوده به جای آدم، سخت‌افزار یا نرم‌افزاری ساخته شود و قرار گیرد. در چنین حالتی اگر یک قدم اشتباه برداشته شود، در قدم بعدی معلوم می‌شود. در واقع هر چه ابزارها پیشرفته‌تر یا بروکراسی غلیظ‌تر باشد، حتی اگر افراد در سازمان تمایل نداشته باشند که مسیر یک پرونده به مسیر معینی که در جریان است، برود، باز هم

محل، بلکه از جاهای مختلف. با اینحال من این نقد شما را قبول دارم و شاید علتش در ساختارهای سنتی کانون وکلا باشد.

من خودم همیشه معتقد بودم که چرا کانون وکلا شورای سیاست‌گذاری و برنامه چشم‌انداز ندارد؟ چرا برنامه کوتاه‌مدت و بلندمدت و میان‌مدت ندارد؟ و سعی کردم در این دوره که عضو هیأت‌مدیره هستم، این موارد را اجرایی و عملیاتی کنم ولی مستحضر هستید که برنامه شخصی اعضا مستلزم موافقت اکثریت هیأت‌مدیره است و هیچ عضوی نمی‌تواند به تنهایی، برنامه‌ها و اهداف خود را هر چند که بسیار هم آوانگارد باشد پیش ببرد.

وکلا انتقاد دیگری که به کانون وکلا شده این است که چون آهسته آهسته فشار حاکمیتی زیاد شد، کانون‌ها آمدند و گفتند بیا بید در مورد افزایش ظرفیت‌ها صحبت کنیم. در حالیکه تا فشارها زیاد نشده بود این صحبت‌ها مطرح نبود. آیا بهتر نبود زودتر در سیاست‌های جذب کارآموز تدبیری می‌شد؟

اینگونه نیست. شما باید به سیاست‌های درهای باز وزارت علوم در زمینه جذب بی‌رویه دانشجوی حقوق انتقاد کنید. وقتی فقط دانشگاه پیام‌نور به اندازه کل اتحادیه اروپا دانشجوی حقوق در کشور پذیرش می‌کند، طبیعی است که خروجی آن هیچ تناسبی با ظرفیت‌های بازار کار رشته حقوق ندارد. سیاست‌های کاسب‌کارانه و مدرک‌فروشی باعث شده که بر خلاف گذشته، جمعیت زیادی از مردم یک دانشنامه حقوق از دانشگاه‌های مختلف در دست داشته باشند و عمده‌ها هم متقاضی ورود به حرفه وکالت باشند.

در مورد سؤال هم من حداقل در مورد کانون مرکز می‌توانم بگویم که اگر سوابق را نگاه کنید، کانون مرکز عمده‌تاً پیشنهادهایی داده که چون در کمیسیون تعیین ظرفیت در اقلیت بوده است، مورد موافقت قرار نگرفته است.

از طرف دیگر دوره کارآموزی در ایران برخلاف آمریکا و بعضی از کشورهای دیگر تقریباً مجانی است. تعداد بالای کارآموز قطعاً هزینه‌های گزافی برای کانون‌های وکلا که بودجه‌ای هم از دولت دریافت نمی‌کنند دارد. در مورد قوه قضاییه نیز پیشتر توضیح دادم؛ بنابراین هم کانون وکلا و هم قوه قضاییه باید ظرفیت لازم برای ارائه آموزش و خدمات به کارآموزان را داشته باشند. تا این ظرفیت‌ها مهیا نشود امکان افزایش تعداد کارآموز وجود ندارد. کما اینکه وکالت در کشور ما نیز اجباری نیست و فرهنگ مراجعه به وکیل نیز بسیار کم‌رنگ است و وکلای دادگستری زیادی وجود دارند که از بیکاری رنج می‌برند.

وکلا در آخر اگر نکته‌ای دارید بفرمایید؟

ما در ایران باید به سمت‌وسویی بریم که از حالت شعارزدگی و عوام‌گرایی خارج شویم. باید برویم زیر چتر قانون و با قانون‌مداری از این دوره گذار عبور کنیم. همیشه می‌گویم در زمانی که انقلاب فرانسه پیروز شد، بسیاری از مسئولین وقت فرانسه وقتی به زندان افتادند، تازه متوجه وضع وخیم زندان‌ها شدند. وقتی همین افراد آزاد شدند، قوانین را متحول کردند و گفتند اگر روزی دوباره قرار شد به زندان بیفتیم، لاقبل به زندانی برویم که وضعیتش قابل تحمل باشد. در ایران هم طوری نشود که فردای روزگار در روز روشن فانوسی به دست بگیریم و به دنبال وکیل مستقلی بگردیم. وکیل باید معتمد متهم باشد و نه معتمد مدعی‌العمومی که قرار است در دادگاه با وی به دعوای حقوقی بپردازد. این روندی که در پیش گرفته شده بعدها لطمه‌اش به حقوق اساسی ملت وارد می‌شود. شما از فردا به همه مردم پروانه وکالت بدهید. نتیجه چه می‌شود؟ وکلایی خواهید داشت که حداقل اطلاعاتی در مورد حقوق ندارند و حتی در بیان الفاظ حقوقی نیز مشکل دارند. تضعیف وکالت و وکلا باعث می‌شود قوه قضاییه با چالش روبرو شده و قضایی نتواند از وکلا به مثابه چراغ راهی در روند دادرسی استفاده کند.

کانون‌های وکلای دادگستری زیر ذره‌بین شفافیت

در دورانی که اهمیت شفافیت نیازی به اثبات و استدلال ندارد، شاید یکی از مهمترین رسالت رسانه‌های آزاد پیگیری اجرای قانون «انتشار و دسترسی آزاد به اطلاعات» مصوب ۱۳۸۸ باشد. این قانون از جمله قوانین معدودی است که مسیر سنگلاخ شفافیت را تا حدی هموار و حقوق و تکالیف جدیدی را برای برخی نهادها شناسایی کرده است. بر اساس این قانون هر شخص ایرانی اجازه دستیابی به اطلاعات غیرطبقه‌بندی‌شده را داشته و در مقابل مؤسسات دولتی و خصوصی مکلف به انتشار داده‌ها و اطلاعات مربوط به خود شده‌اند.

اگرچه فرآیند تهیه، تصویب و اجرای این قانون خود داستانی طولانی است، لیکن در سال ۹۸ آخرین قدم‌ها برای اجرای دقیق و بدون ابهام آن برداشته شد و سه شیوه‌نامه قانون مذکور با عناوین «مؤسسات خصوصی ارائه‌دهنده خدمات عمومی»، «تشکل‌های مردم‌نهاد» و «بنگاه‌های اقتصادی عمومی» پس از تأیید رئیس‌جمهور، توسط کمیسیون انتشار و دسترسی آزاد به اطلاعات ابلاغ شد. شیوه‌نامه «مؤسسات خصوصی ارائه‌دهنده خدمات عمومی» در ماده یک خود از کانون‌های وکلای دادگستری به عنوان یکی از مصادیق اینگونه مؤسسات یاد کرده است. شیوه‌نامه‌ای که در ۹ ماده تهیه شده و حاوی تکالیفی است که از جمله کانون‌های وکلای ملزم به اجرای آن‌ها از طریق «پایگاه‌های اطلاع‌رسانی» خودشان نموده است.

قطعاً سبب اشاره به «پایگاه اطلاع‌رسانی» سهولت دسترسی به درگاه‌های اینترنتی مؤسسات (در اینجا کانون‌های وکلا) و آسان کردن اجرای تکلیف توسط آن‌ها بوده تا کانون‌ها صرفاً موظف به آگاه‌سازی عموم جامعه از این طریق (و البته از طریق کتاب راهنمای سالانه مذکور در ماده ۱۰ قانون) باشند. از این رو شاید بتوان این شیوه‌نامه را ناسخ تمامی آیین‌نامه‌های داخلی کانون‌ها درباره انتشار اطلاعات خود از طریق تابلوی اعلانات یا گاهنامه‌ها و فصل‌نامه‌ها و... دانست.

اگرچه این شیوه‌نامه صرفاً حاوی ۹ ماده بوده، لیکن کانون‌ها را موظف به اطلاع‌رسانی در بیشتر از ۵۰ مورد کرده است؛ مواردی که شاید در حال حاضر کمتر از نیمی از آن را می‌توان در شفاف‌ترین کانون‌ها یافت. شاید یکی از مهمترین بخش‌های این شیوه‌نامه را بتوان ماده ۴ آن را که به شفاف‌سازی اطلاعات مالی کانون‌ها دانست. لزوم انتشار جزئیات هزینه، درآمد و صورت‌های مالی کانون‌های وکلا که به تأیید بازرس کانون نیز رسیده است، بدون شک می‌تواند جلوی برخی از انتقادات وارد بر این نهاد مدنی را گرفته و علاوه بر افزایش شفافیت، موجب افزایش اعتبار بیش‌ازپیش آن گردد.

ماهنامه وکلا قصد دارد در راستای رصد شفافیت موجود در کانون‌های وکلای دادگستری گام برداشته و با کمک آیین‌نامه و شیوه‌نامه قانون انتشار و دسترسی آزاد به اطلاعات، میزان شفافیت و اقدامات و پیشرفت‌های هریک از کانون‌های وکلای سراسر کشور را در ستونی به نام «شفاف‌شو» بررسی کند. از این رو در این شماره متن شیوه‌نامه مذکور برای مزید اطلاع آورده شده است.

شیوه‌نامه انتشار و دسترسی آزاد به اطلاعات مؤسسات خصوصی ارائه‌دهنده خدمات عمومی

مصوب ۱۳۹۷/۹/۱۸

(موضوع مواد ۱، ۸، ۹ و ۱۸ قانون انتشار و دسترسی آزاد به اطلاعات)

ماده ۱. منظور از مؤسسات خصوصی ارائه‌دهنده خدمات عمومی در این شیوه‌نامه عبارتند از:

مؤسساتی که ماهیت غیرانتفاعی داشته و ارائه یک یا چند خدمت حرفه‌ای یا صنفی برعهده آنها است و از جمله عبارتند از:

۱. کلیه سازمان‌های حرفه‌ای و صنفی که به موجب قانون خاص ایجاد شده‌اند نظیر **کانون وکلای دادگستری**، کانون کارشناسان و مترجمان رسمی دادگستری، کانون سردفتران و دفتریاران، سازمان نظام صنفی رایانه‌ای، سازمان نظام پزشکی، سازمان نظام مهندسی، سازمان نظام روانشناسی، سازمان نظام پرستاری، اتاق بازرگانی، صنعت، معدن و کشاورزی، اتاق اصناف ایران و اتاق تعاون.

۲. اتحادیه‌های صنفی که به موجب قانون نظام صنفی تشکیل شده و فعالیت می‌کنند.

۳. تشکل‌های خصوصی که طبق قانون مأموریت‌های خاص برعهده آنها گذاشته شده است. همانند انجمن‌های حمایت از مصرف‌کنندگان.

ماده ۲. اطلاعات سازمانی-هویتي مؤسسات خصوصی ارائه‌دهنده خدمات عمومی که حسب مورد از جمله مشتمل بر موارد زیر است باید در پایگاه اطلاع‌رسانی آنها منتشر شده و در دسترس متقاضیان قرار گیرد.

۱. قوانین و مقررات راجع به تأسیس و نحوه فعالیت‌های آن مؤسسه
۲. ارکان مؤسسه و وظایف و اختیارات هر رکن
۳. چارت تشکیلات سازمانی
۴. مشخصات رئیس مؤسسه و مدیران هر رکن
۵. مشخصات اعضای هیئت مدیره یا هیئت اجرایی
۶. مشخصات مجامع عمومی یا شوراهای تصمیم‌گیری مؤسسه
۷. مشخصات بازرس یا حسابرس قانونی مؤسسه
۸. فرآیند عضویت در مؤسسه.

ماده ۳. اطلاعات راجع به اعضای هر مؤسسه از جمله تعداد اعضا، نام و نام خانوادگی، تخصص، نشانی فعالیت، شماره تماس، عکس، تاریخ اخذ پروانه، نوع عضویت در مؤسسه، مدت اعتبار پروانه و وضعیت فعلی فعالیت باید در پایگاه اطلاع‌رسانی آنها منتشر شده و در دسترس متقاضیان قرار گیرد.

ماده ۴. اطلاعات مالی و محاسباتی مؤسسات خصوصی ارائه‌دهنده خدمات عمومی که حسب مورد از جمله مشتمل بر موارد زیر است باید در پایگاه اطلاع‌رسانی آنها منتشر شده و در دسترس متقاضیان قرار گیرد.

۱. میزان بودجه مصوب سالانه مؤسسه
۲. میزان حق عضویت‌های دریافت شده
۳. درآمدهای مؤسسه از محل هدایا، کمک‌ها و موقوفات و سایر منابع درآمدی
۴. صورت‌های مالی حسابرسی شده یا مورد تأیید بازرس مؤسسه
۵. هزینه‌های مؤسسه به تفکیک سرفصل‌های هزینه

ماده ۵. اطلاعات عملکردی مؤسسات خصوصی ارائه‌دهنده خدمات عمومی در حوزه‌هایی که خدمت عمومی ارائه می‌دهند و حسب مورد از جمله مشتمل بر موارد زیر است باید در پایگاه اطلاع‌رسانی آنها منتشر شده و در دسترس متقاضیان قرار گیرد.

۱. اطلاعات راجع به خدمات و کالاهایی که مؤسسه ارائه می‌دهد
۲. تعداد و مشخصات آزمون‌های برگزار شده و نتایج هر کدام
۳. تعداد پروانه‌های صادر شده و تمدید شده
۴. تعداد نیروهای استخدام‌شده و وضعیت استخدامی هر کدام
۵. تعداد جلسات برگزار شده مجامع یا شوراها و هیئت مدیره
۶. اطلاعات دوره‌های آموزشی یا کارآموزی برگزار شده

ماده ۶. مصوبات و تصمیمات مؤسسات خصوصی ارائه‌دهنده خدمات عمومی که حسب مورد از جمله مشتمل بر موارد زیر است باید در پایگاه اطلاع‌رسانی آنها منتشر شده و در دسترس متقاضیان قرار گیرد.

۱. کلیه مصوبات مجامع عمومی و شوراها
۲. آیین‌نامه‌ها، دستورالعمل‌ها، بخشنامه‌ها، شیوه‌نامه‌ها و کلیه ابلاغیه‌ها و مکاتبات که مبنای عمل در هر یک از ارکان مؤسسه است
۳. تعرفه‌ها یا نرخ‌های مصوب برای ارائه خدمات، مرجع تصویب آنها و نحوه وصول آن‌ها

ماده ۷. اطلاعات انتخابات مؤسسات خصوصی ارائه‌دهنده خدمات عمومی که حسب مورد از جمله مشتمل بر موارد زیر است باید در پایگاه اطلاع‌رسانی آنها منتشر شده و در دسترس متقاضیان قرار گیرد.

۱. انواع انتخاباتی که در مؤسسه برگزار می‌شود و زمان‌های هر کدام
۲. شرایط نامزدها
۳. مشخصات اعضای که خود را در هر یک از انتخابات نامزد کرده‌اند
۴. نتایج هر انتخابات و تعداد آرای هر نامزد
۵. تاریخ، ساعت و مکان برگزاری هر یک از انتخابات‌ها
۶. نحوه بررسی صلاحیت نامزدها
۷. صورت‌جلسات شمارش آرا
۸. اسامی اشخاص شرکت‌کننده در انتخابات

ماده ۸. اطلاعات راجع به رسیدگی به تخلفات و جرایم ارتكابی از سوی اعضای مؤسسات خصوصی ارائه‌دهنده خدمات عمومی که حسب مورد از جمله مشتمل بر موارد زیر است باید با رعایت محرمانگی هویت عضو متخلف یا مورد تعقیب در دسترس متقاضیان قرار گیرد.

۱. تعداد و انواع تخلفات صورت‌گرفته از سوی اعضا
۲. نحوه رسیدگی به تخلفات و تصمیمات اتخاذ شده
۳. تعداد و مشخصات پروانه‌های معلق یا ابطال شده
۴. میزان جریمه‌های تقدی وصول شده
۵. تعداد متخلفان معرفی شده به مراجع قضایی

ماده ۹. اطلاعات راجع به چگونگی مشارکت مؤسسات خصوصی در سیاست‌گذاری‌ها و تصمیم‌گیری‌های مؤسسات عمومی از جمله دعوت‌نامه‌های رسیده از سوی مؤسسات عمومی، مشخصات مراجع، مجامع و نهادهایی که مؤسسه در آنها به عنوان عضو دارای حق رأی یا صرفاً برای مشورت و کارشناسی و بدون حق رأی شرکت می‌کند و مشخصات افرادی که در جلسات مذکور به نمایندگی از مؤسسه شرکت کرده‌اند باید برای متقاضیان قابل دسترس باشد.

داستان مالیات وکلا

وکیل از چه چیزی باید مالیات بدهد؟

همان طور که از نامش پیداست، وکلای دادگستری از «درآمد» مالیات می‌پردازند. طبق ماده ۹۴ قانون مالیات‌های مستقیم «درآمد مشمول مالیات» عبارت است از کل فروش کالا و خدمات به اضافه سایر درآمدهای مؤدی که مشمول مالیات دیگری شناخته نشده باشد، پس از کسر هزینه‌ها و استهلاکات مربوط. وکلای دادگستری اصولاً فروشنده «خدمات» هستند. بهای خدماتی که وکلای دادگستری می‌فروشند شامل حق الوکاله‌هایی است که بابت شرکت در دعاوی دریافت می‌کنند و یا مبالغی که بابت خدمات حقوقی دیگر (مشاوره حقوقی، تنظیم قراردادها و...) ممکن است دریافت کنند.

درآمد مشمول مالیات وکلای دادگستری چیست؟

باید گفت درآمد مشمول مالیات وکلای دادگستری شامل جمع حق الوکاله‌های دریافتی و سایر دریافتی‌هاست، منهای هزینه‌ها و استهلاکات مربوط به این خدمات در حدودی که قانون پذیرفته است. البته همانطور که در ماده ۹۴ اشاره شده است چنانچه وکیل دادگستری درآمدی از محل دیگری هم داشته باشد که شامل عنوان مالیاتی دیگری نباشد باید اظهار کند، ولی اگر مثلاً یک وکیل دادگستری مشغول به تدریس در دانشگاه هم هست، چون مالیات بر حقوق تابع قواعد خاص خود می‌باشد، نباید میزان حقوق دریافتی را داخل در درآمدهای خود اظهار کند.

درآمد مشمول مالیات وکلا چطور محاسبه می‌شود؟

برای به‌دست‌آوردن میزان «درآمد مشمول مالیات» باید هزینه‌ها و استهلاکات قانونی را از دریافتی‌ها کسر کنیم، بنابراین مقدار هزینه و استهلاک در مالیاتی که می‌پردازیم اهمیت بالایی دارد. باید توجه داشت که هزینه‌ها صرفاً در حدودی که در قانون م.م. و یا سایر مقررات تعیین شده باشند قابل قبول هستند. فصل دوم قانون م.م. به هزینه‌های قابل قبول و استهلاکات اختصاص دارد و به طور مشخص ماده ۱۴۸ این قانون در ۲۹ بند انواع هزینه‌های قابل قبول را بیان کرده است.

طبق ماده ۹۵ قانون مؤدیان مکلفند دفاتر و یا اسناد و مدارک خود را که طبق اصول و ضوابط تنظیم شده‌اند، برای تشخیص درآمد مشمول مالیات خود نگهداری کنند و بر اساس آنها اظهارنامه مالیاتی خود را تنظیم کنند.

با اینحال با توجه به پیچیدگی ضوابط قانونی تنظیم دفاتر و محاسبه و ثبت و مستندسازی هزینه‌ها و استهلاکات، انجام تکالیف مقرر در ماده ۹۵ مذکور چندان ساده نیست و استفاده از متخصصان امور حسابداری و مالیاتی هم همیشه قابل توجیه و مقرون به صرفه نیست، به‌خصوص برای وکلای دادگستری که معمولاً گردش مالی بزرگی ندارند.

تعیین علی‌الرأس درآمد مشمول مالیات

تا پیش از اصلاحات مصوب ۱۳۹۴ قانون م.م. و طبق ماده ۹۷ سابق، در مقابل اظهارنامه‌های غیر مستند و غیر قابل قبول، از روش تعیین «علی‌الرأس» درآمد مشمول مالیات استفاده می‌شد. در این روش درآمد مشمول مالیات از حاصل ضرب «ضریب مالیاتی» در «قرینه مالیاتی» به دست می‌آید (مواد ۱۵۴ و ۱۵۵ سابق قانون م.م.).

«قرینه مالیاتی» چیست؟

ماده ۱۵۲ سابق قرینه مالیاتی را این طور تعریف کرده است: «عواملی که در هر رشته از مشاغل با توجه به موقعیت شغل برای تشخیص درآمد مشمول مالیات به طور علی‌الرأس به کار می‌رود» و در ادامه مصادیقی را در چند بند بیان می‌کند. مثلاً ملاک بند ۶ که در مورد میزان تمبر مصرفی دفاتر اسناد رسمی است در مورد وکلای دادگستری هم قابل اعمال به نظر می‌رسد. در عمل نیز ادارات دارایی، میزان تمبر مالیاتی مصرفی وکلای دادگستری را نه به عنوان معیار تشخیص میزان واقعی درآمد آنان بلکه به عنوان قرینه‌ای برای محاسبه تقریبی درآمد واقعی لحاظ می‌کنند.

«ضریب مالیاتی» چیست؟

ضریب مالیاتی طبق ماده ۱۵۴ سابق هر سال توسط کمیسیون مخصوصی برای اصناف مختلف تعیین و منتشر می‌شود. این ضریب به صورت درصد تعیین می‌شود و در حقیقت بیانگر نسبتی از کل وجوه دریافتی شاغلان هر یک از صنف است که به عنوان درآمد مشمول مالیات در نظر گرفته می‌شود. از آنجا که درآمد مشمول مالیات، همان کل دریافتی‌های مؤدی پس از کسر هزینه‌ها و استهلاکات است، می‌توان گفت ضریب مالیاتی با فرض نسبت میزان هزینه‌ها و استهلاکات قانونی هر صنف تعیین می‌شود و مثلاً ضریب مالیاتی مشاغل خدماتی مانند وکالت یا مشاوره حقوقی از ضریب مالیاتی مشاغل تولیدی یا توزیعی بالاتر است.

ضریب مالیاتی وکلا چه مقدار است؟

ضریب مالیاتی «امور وکالت» در آخرین جدول منتشر شده مربوط به سال ۱۳۹۷ ذیل ردیف ۲ شماره ۸ بخش دوم با کد آیسیک ۷۴۱۱ به میزان ۵۵ تعیین شده است. مفهوم این عدد این است که ۵۵ درصد کل حق الوکاله‌های دریافتی وکلای دادگستری به عنوان درآمد مشمول مالیات آنان فرض می‌شود، به مفهوم دیگر ۴۵ درصد وجوه دریافتی وکلای دادگستری به عنوان هزینه‌ها و استهلاکات قانونی فرض شده است.

پایان علی‌الرأس

واقعیت این است که مواد مربوط به تعیین مالیات به روش علی‌الرأس، طی بند ۲۲ ماده واحده قانون اصلاح قانون مالیات‌های مستقیم مصوب ۱۳۹۴ نسخ و حذف شده‌اند. با اینحال طی تبصره ذیل ماده ۹۷ اصلاحی قانون م.م. به سازمان امور مالیاتی ۳ سال از تاریخ ابلاغ قانون فرصت داده شده است که تا زمان راه‌اندازی بانک اطلاعاتی نظام جامع مالیاتی کشور، همچنان به استفاده از شیوه علی‌الرأس ادامه دهد.

بر این اساس با توجه به ابلاغ قانون در سال ۱۳۹۵، مهلت سازمان امور مالیاتی امسال به پایان رسیده است. نهایتاً باید قائل بر این باشیم که ادارات مالیات نمی‌توانند برای محاسبه مالیات عملکرد سال ۱۳۹۹ وکلای دادگستری از شیوه علی‌الرأس استفاده کنند و باید بر اساس مقررات جدید و با در نظر گرفتن اصل صحت اظهار وکلای دادگستری، درآمد مشمول مالیات آنان را تشخیص بدهند.

جرم مالیاتی

از نوآوری‌های مهم قانون اصلاح قانون مالیات‌های مستقیم مصوب ۱۳۹۴ تعریف جرم مالیاتی است. قانون‌گذار در ماده ۲۷۴ اصلاحی قانون م.م. هفت رفتار را به عنوان جرم مالیاتی و مستوجب مجازات تعزیری درجه شش اعلام کرده است. البته باید توجه داشت که به تبع عمومیات، برای تحقق جرم مالیاتی نیز نیاز به وجود رکن معنوی خواهد بود.

شاید بند یک ذیل ماده مذکور با عنوان «تنظیم دفاتر، اسناد و مدارک خلاف واقع و استناد به آن» باید بیشتر مورد توجه وکلای دادگستری قرار بگیرد. البته در غالب موارد هنگام ابطال تمبر مالیاتی، درآمد حق الوکاله محقق نشده و گاهی آنچه به عنوان تمبر مالیاتی ابطال می‌شود حتی بیشتر از آن چیزی است که دریافت شده، بنابراین باید تکلیف نهایی وکلای دادگستری را در اظهار میزان درآمد نهایی خود طی اظهارنامه مالیاتی تصور کرد. با اینحال ممکن است بر اساس اختلافی که در تشخیص مبدأ تحقق درآمد از لحاظ اصول حسابداری وجود دارد در این زمینه اشکالاتی عملی ایجاد شود.

وکلا باید چقدر مالیات بدهند؟

وکلا هم باید مانند سایر اشخاص حقیقی بر اساس نرخ‌های موضوع ماده ۱۳۱ قانون م.م. مالیات بپردازند، به این ترتیب که باید اصولاً تا پانصد میلیون ریال درآمد مشمول مالیات پانزده درصد، نسبت به مازاد آن تا یک میلیارد ریال بیست درصد و نسبت به مازاد یک میلیارد ریال بیست و پنج درصد مالیات بپردازند.

البته اگر وکلای دادگستری مشمول و متقاضی استفاده از تبصره ماده ۱۰۰ قانون باشند، بدون توجه به نرخ‌های مذکور و صرفاً بر اساس شیوه مخصوص مذکور در این تبصره میزان مالیات آنان مشخص خواهد شد.

چرا ۵ درصد تمبر مالیاتی؟

آن چیزی که وکلای دادگستری هنگام اعلام وکالت از سوی اشخاص در قالب ابطال تمبر مالیاتی می‌پردازند، به موجب ماده ۱۰۳ قانون م.م. بابت «علی‌الحساب مالیات» است. به همین دلیل هنگام تصفیه مالیاتی، ممیز مالیاتی مجموع مبالغ پرداختی بابت تمبرهای مالیاتی را از مبلغ تشخیص مالیات وکلای دادگستری کسر می‌کند.

اخبار کانون های وکلای دادگستری

مجمع عمومی فوق العاده کانون وکلای فارس

برای هم اندیشی در خصوص همه ها علیه نهاد وکالت

جلسه مجمع عمومی فوق العاده کانون وکلای فارس در تاریخ ۱۳۹۸/۰۷/۱۱ با دستور جلسه «هم اندیشی در خصوص همه ها علیه نهاد وکالت» برگزار شد. موضوع اصلی این جلسه، برگزاری آزمون جذب وکیل از سوی مرکز مشاوران قوه قضاییه بود. در این مراسم خلاصه ای از اقدامات این کانون از جمله نامه به رئیس قوه قضاییه و دعوت و مذاکره با نمایندگان مجلس بیان شد و در آخر بیانییه پایانی این نشست قرائت شد که در آن تأکید شده است که در صورت برگزاری آزمون مرکز مشاوران، برای حفظ خانه صنفی و برای پرهیز از انفعال، ضمن پایبند بودن به قانون، امکان برگزاری تحصن و تجمع وجود دارد.

در همین حال کانون آذربایجان شرقی نیز از اعضای این کانون دعوت کرد تا روز ۱۸ مهر در نشستی تحت عنوان «مجمع هم اندیشی اعضای کانون پیرامون بررسی راهکارهای مقابله با همه های اخیر علیه کانون ها و نهاد وکالت» شرکت کنند.

انتشار آرای دادگاه انتظامی کانون وکلای دادگستری قزوین در سایت این کانون

هیأت مدیره کانون وکلای دادگستری قزوین مصوبه ای را به تصویب رسانده که بر اساس آن تمامی آراء شعب دادگاه انتظامی کانون در سایت منتشر خواهد شد.

در گام نخست، تمامی آرای صادر شده در سال جاری در سایت کانون وکلای قزوین قرار گرفته است.

نامه مشترک رئیس کانون مرکز و رئیس اسکودا به رئیس قوه قضاییه

عیسی امینی رئیس کانون مرکز و مرتضی شهبازی نیا رئیس اسکودا طی نامه مورخ ۱۳۹۸/۰۷/۲۱ و پیرو نامه های قبلی از رئیس قوه قضاییه خواستند با توجه به اشکال بنیادین مجوز ماده ۱۸۷ قانون برنامه سوم توسعه مصوب ۱۳۷۹ و انقضای مدت اجرای آن و حذف ماده مذکور در برنامه بودجه بعدی و حذف ردیف بودجه آن و عدم تمدید صریح یا تنفیذ مجوز مربوطه در قوانین برنامه توسعه بعدی که اجرای آیین نامه اخیرالتصویب و فرآیند برگزاری آزمون مرکز مشاوران، تا زمان تعیین تکلیف موضوع در مجلس متوقف شود.

دعوت از وکلای کانون مرکز برای حضور در جلسه هیأت عمومی

براساس آگهی درج شده در روزنامه اطلاعات مورخ ۱۳۹۸/۰۷/۲۲، هیأت مدیره کانون وکلای دادگستری مرکز در جهت شفاف سازی امور وکالت و پاسخگویی به مطالبات وکلا، از وکلای عضو این کانون دعوت کرد تا در جلسه هیأت عمومی کانون وکلای دادگستری مرکز که روز یکشنبه ۱۳۹۸/۰۸/۱۹ ساعت ۱۶:۳۰ الی ۱۸:۳۰ در این کانون برگزار می گردد، شرکت کنند.

امکان اخذ شناسه ملی برای کانون های وکلای دادگستری

بر اساس اعلام روابط عمومی کانون وکلای دادگستری قزوین، با پیگیری های این کانون و کانون وکلای دادگستری اصفهان و با مساعدت رییس اسکودا به منظور رفع مشکل در اخذ شناسه ملی بدون نیاز به ثبت به عنوان مؤسسه برای نهادهایی که مستقیماً به موجب قانون ایجاد شده اند، سرانجام آیین نامه مربوط به این امر اصلاح و امکان اخذ شناسه ملی برای تمام نهادها و مؤسسات غیردولتی و سازمان های صنفی مانند کانون های وکلا، نظام های پزشکی و پرستاری و مهندسی و اتاق های بازرگانی فراهم شد.

تصمیم کانون وکلای دادگستری البرز برای عضویت در IBA

در جلسه چهل و سوم هیأت مدیره چهارم کانون وکلای دادگستری البرز مورخ ۱۳۹۸/۰۷/۰۷ گزارش اقدامات مقدماتی عضویت کانون البرز در IBA توسط دکتر غفوری اصل به هیأت مدیره ارائه گردید و مقرر شد که مدارک لازم جهت ترجمه به زبان انگلیسی در اختیار ایشان قرار گرفته تا مراحل نهایی ثبت کانون در IBA انجام گیرد.

محکومیت تهاجم نیروهای نظامی ترکیه به مناطق کردنشین شمال سوریه

در پی حمله نظامی ترکیه به مناطق کردنشین سوریه، کانون های وکلای دادگستری ایلام، کرمانشاه، همدان و کانون مرکز در بیانییه هایی این اقدام را محکوم کردند. در بخشی از بیانییه کانون وکلای دادگستری ایلام ضمن یادآوری مقاومت کوبانی و فداکاری مردمش در مقابل هجوم همه جانبه داعش و متحدانش، آمده است: اکنون بر همگان روشن شده که دشمن روژآوا، نه تنها داعش و

جیش الفتح یا النصره، بلکه تمام قدرت های جهانی و منطقه ای هستند که راهی جز سد کردن دموکراسی مردمی و غارت ثروت آنان نمی شناسند؛ و در پایان از سازمان ملل متحد خواسته شده تا در مقابل این تجاوز سکوت نکند و مانع قتل عام و آوارگی مردم کردستان سوریه شود.

قهرمانی تیم فوتبال کانون وکلای دادگستری اصفهان

اولین دوره مسابقات فوتبال حقوقدانان ایران که با شعار «حقوقدان ورزشکار؛ خدمتگزار بهتر» از ۱۹ تا ۲۲ مهرماه در اصفهان با حضور تیم های شرکت کننده از سراسر کشور متشکل از سردفتران و دفتریاران، وکلای دادگستری، پرسنل دادگستری و وکلای قوه قضاییه برگزار شده بود با قهرمانی تیم کانون وکلای دادگستری اصفهان پایان یافت. گفتنی ست قهرمان این دوره به عنوان نماینده ایران به مسابقات فوتبال کانون حقوقدانان ۲۰۲۰ در کشور مراکش اعزام خواهد شد.

راه اندازی بخش اتوماسیون اداری در کانون مرکزی (اراک)

با توجه به ایجاد بخش اتوماسیون اداری در سایت کانون وکلای دادگستری مرکزی (اراک) اعضای این کانون برای نخستین بار قادر خواهند بود تمدید پروانه خود را به صورت الکترونیک و غیر حضوری انجام دهند. امکان خرید الکترونیک اوراق وکالتنامه و دریافت آن از طریق پست نیز یکی دیگر از خدمات ارائه شده از سوی کانون وکلای دادگستری مرکزی است. مکاتبات وکلا با این کانون به شیوه الکترونیک انجام می شود و هدف بعدی، حذف تمامی مکاتبات کاغذی و ارتباط الکترونیک با سایر کانون های وکلا، دادگستری و نهادهای مرتبط با دولت خواهد بود.

دارای پروانه شماره ۹۴/۴۱۵۷
از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

زودتر بدانید

رای منتخب

تعارض داورى اجبارى و حقوق بشر

اصول و قواعد حاکم بر داورى قرار صادره را لازم الفسخ می‌داند.
«مقررات داخلی حاکم راجع به حق مردم در دسترسی به دادرسی عادلانه»

اصل ۳۴ قانون اساسی: «دادخواهی حق مسلم هر فرد است و هرکس می‌تواند به منظور دادخواهی به دادگاه‌های صالح رجوع نماید. همه افراد ملت حق دارند اینگونه دادگاه‌ها را در دسترس داشته باشند و هیچ‌کس را نمی‌توان از دادگاه که به موجب قانون حق مراجعه به آن را دارد منع کرد.» اصل ۱۵۹ قانون اساسی: «مرجع رسمی تظلمات و شکایات دادگستری است.» با تجمع مفاد دواصل مزبور محرز است که مردم برای بهره‌مندی از حق دادخواهی و دسترسی آسان به عدالت قضایی می‌توانند به دادگستری مراجعه نمایند. این اصول در برگرنده یک حق اساسی و بنیادین شهروندان و بیانگر یک تکلیف حاکمیتی می‌باشد که به موجب آن حکمرانان وظیفه دارند فرصت برابر برای دسترسی آحاد مردم به خدمات قضایی را فراهم نمایند. ماده ۱۱۳ قانون برنامه پنج ساله ششم و بند یک قسمت (ز) ماده ۱۳۰ قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی استقرار نظام قضایی سریع، دقیق، بالسویه در دسترس اعضا، قابل پیش‌بینی، قانونی، منصفانه و قاطع را از تکالیف دولت دانسته است. ماده ۵۶ منشور حقوق شهروندی که مبین تعهدات دولت می‌باشد بیان می‌دارد: «حق شهروندان است که به منظور دادخواهی آزادانه و با سهولت به مراجع صالح و بی طرف قضاییه، انتظامی، اداری و نظارتی دسترسی داشته باشند هیچ‌کس را نمی‌توان از این حق محروم کرد.» اصل نهم قانون اساسی مؤید آن است که مردم را ولو با وضع قانون نمی‌توان از حقوق اساسی محروم نمود. آراء وحدت‌رویه شماره ۵۱۶ مورخ ۷۶/۱۰/۲۰ و ۶۴۶ مورخ ۷۸/۰۹/۳۰ هیأت‌عمومی دیوانعالی کشور بر حق دادخواهی و مرجعیت عام محاکم در رسیدگی به دعاوی تأکید نموده‌اند.

«اسناد بین‌المللی ناظر به حق مردم در دسترسی به دادرسی عادلانه»

ماده ۱۰ اعلامیه حقوق بشر مقرر می‌دارد هر شخص با مساوات کامل حق دارد که دعاوایش در دادگاهی مستقل و بی طرف، منصفانه و علنی رسیدگی شود. ماده ۱۴ کنوانسیون بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی همه افراد را دارای حقوق برابر در مقابل دادگاهها و دیوان‌های دادگستری اعلام داشته است. این کنوانسیون بدون حق شرط (تحفظ) در ۱۷/۰۲/۱۳۵۴ به تصویب دولت ایران رسیده است و باینندی خود به مفاد آن را اعلام داشته است. بند «ب» ماده ۱۹ اعلامیه حقوق بشر (اعلامیه قاهره ۱۹۹۲ که دولت ایران عضو آن می‌باشد) به صراحت بیان داشته است و پناه‌بردن به دادگاه حقی است که برای همه تضمین شده است.

اصول و مقررات حاکم بر داورى

مبتنی بر شیوه قانونگذاری در تمامی نظام‌های حقوقی و نظریه اندیشمندان حقوقی و رویه قضایی محاکم، داورى دارای ماهیت اختیاری می‌باشد و داورى اجبارى با ماهیت اساسی این امر تضاد و مغایرت دارد. در واقع اشخاص مبتنی بر اصل حاکمیت اراده در چارچوب یک قرارداد مستقل یا ضمن قرارداد دیگر (شرط ضمن عقد) تصمیم می‌گیرند که برای حل اختلافات خود به شخص یا اشخاص ثالث که داور یا هیأتی از داوران نامیده می‌شوند مراجعه نمایند. در نتیجه این توافق افراد از حق اساسی خود که داخواهی از طریق دادگاه می‌باشد (عدالت رسمی) عدول نموده و این تکلیف را از دوش حاکمیت برداشته و به عدالت خصوصی رجوع می‌نمایند. اراده طرفین جانشین تکلیف حاکمیت به فصل خصومت می‌گردد. رجوع به قوانین و مقررات که برخی از آنها خواهد آمد مؤید آنست که اشخاص به اختیار عدم مراجعه به عدالت رسمی را برگزیده و هیچ مقامی ولو با وضع مقررات نمی‌تواند وی را مجبور به عدم دسترسی به عدالت رسمی نماید. مواد ۴۵۴ و ۴۵۵ قانون آیین دادرسی دادگاههای عمومی و انقلاب در امور مدنی با آوردن عبارات «تراضی» و «قرارداد جداگانه» به تبعیت داورى از اصل حاکمیت اراده تصریح دارد. سایر مقررات

جبار عیسائیان، رئیس شعبه ۱۳ دادگاه تجدیدنظر استان کرمانشاه، یکی از برندگان اولین دوره جایزه حقوق شهروندی دانشگاه علامه طباطبائی است که در آرای خود به موازین حقوق بشری توجه ویژه‌ای دارد.

این قاضی در دادنامه مستدلی، ضمن بررسی مقررات حاکم بر داورى، اجبار مردم به ارجاع دعاوی به داورى و محروم کردن آنها از دسترسی به عدالت رسمی را خلاف حقوق بنیادین آنها دانسته و به دلیل عدم تحقق شرایط مصرح در قانون پیش‌فروش ساختمان، با نقض قرار دادگاه بدوی، پرونده را در صلاحیت دادگاه تشخیص داده است.

متن کامل دادنامه شماره ۹۸۰۹۹۷۸۳۲۵۳۰۰۸۰۹ مورخ ۱۳۹۸/۸/۱۱ شعبه سیزدهم دادگاه تجدیدنظر استان کرمانشاه را در ادامه می‌خوانید.

فرایند دادرسی

در پرونده کلاسه ۹۸۰۰۳۴۲ متشکله در شعبه اول دادگاه عمومی حقوقی کرمانشاه خانم... با وکالت آقای... به طرفیت آقای... دادخواستی به‌خواسته الزام خوانده به تسلیم مبیع (یک واحد آپارتمان موضوع مبایعه‌نامه شماره ۳۲۳۶۰۳ مورخ ۹۷/۰۳/۲۳ با تمام توابع و ملحقات و منضعات) خسارت تأخیر در ایفای تعهد به مبلغ روزانه ۲۰۰ هزار ریال از تاریخ ۹۸/۰۲/۳۱ تا زمان تسلیم مبیع و مطالبه خسارات دادرسی تقدیم می‌نماید و در شرح خواسته خویش بیان می‌دارد که مطابق مبایعه‌نامه از خوانده خریداری نموده و علیرغم اینکه خوانده تعهد نموده تا ۹۸/۰۲/۳۰ مبیع را تسلیم نماید لیکن از انجام تعهد استنکاف نموده است بنابراین خواستار الزام وی به انجام تعهد و خسارت حاصل از عدم انجام تعهد به شرح فوق می‌باشد. خواهان برای اثبات ادعای خویش تصویر مصدق مبایعه‌نامه مزبور را ابراز می‌نماید. دادگاه بدوی وقت رسیدگی تعیین طرفیت را دعوت می‌نماید خوانده در پاسخ به دعاوی اقامه‌شده مستنداً به ماده ۲۰ قانون پیش‌فروش ساختمان به صلاحیت دادگاه ابراد و مدعی است اختلافات بایستی از طریق داورى حل گردد و علاوه بر آن مدعی فسخ معامله بوده است. خواهان مستنداً به ماده ۳ قانون اخیر و ماده ۱۷ آیین‌نامه اجرایی آن شمول قانون را صرفاً نسبت به قراردادهای پیش‌فروش رسمی می‌داند و آن را به مبایعه‌نامه‌های منعقد بر اساس سند عادی قابل تسری نمی‌داند. خوانده دعوی یک برگ سند رسمی تحت عنوان سند قرارداد خصوصی به شماره... مورخ ۹۶/۱۰/۳۰ تنظیمی در دفتر خانه اسناد رسمی شماره... کرمانشاه را ارائه که مطابق آن طرفین اعلام نموده‌اند طبق قرارداد فروش انعقاد شده در دفتر مجتمع‌های... مورخه ۹۶/۱۰/۰۵ مقر و متعهد به اجرای تمامی مفاد قرارداد فوق‌الذکر می‌باشد. خواهان، سند رسمی مزبور را غیرمرتبط با این مبایعه‌نامه دانسته زیرا تاریخ مبایعه‌نامه استنادی خواهان ۹۷/۰۳/۲۳ می‌باشد. در بررسی اظهارات و مستندات طرفین ادعای خواهان صحیح و منطبق با مستندات ابرازی احرار شد. راجع به فسخ نیز دفاعیاتی معمول که چون دادگاه بدوی در این رابطه اظهارنظری ننموده دادگاه به شرح آنها نمی‌پردازد. پس از اتمام جلسه رسیدگی دادگاه با اعلام ختم دادرسی به موجب دادنامه شماره ۹۸۰۰۸۰۳ مورخ ۹۸/۰۶/۱۷ مستنداً به ماده ۲۰ قانون پیش‌فروش ساختمان اعلام داشته است موضوع باید از طریق داورى حل‌وفصل گردد. به‌لحاظ عدم طرح دعوی طبق مقررات قانونی مستنداً به ماده ۲ قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور مدنی قرار رد دعوی صادر می‌نماید. خانم... نسبت به قرار صادره معترض و پرونده به این دادگاه ارجاع می‌گردد. دادگاه پس از شور و تبادل نظر با تعمق در قوانین و مقررات داخلی اعم از قانون اساسی و قوانین داورى و اصول حقوقی و مستند به تعهدات بین‌المللی مبتنی بر حق دسترسی سهل و آسان مردم به دادرسی عادلانه و

باب هفتم قانون مزبور نیز مؤید همین موضوع است. ماده یک (بند الف و ج) بند ۲ ماده ۲ و ماده ۸ قانون داورى تجاری بین‌المللی نیز با آوردن اصلاحات «مرضی‌الطرفین» در موافقتنامه داورى و «شرط داورى» به اختیاری بودن داورى صراحت دارد. کنوانسیون شناسایی و اجرای احکام داورى خارجی تنظیم شده در نیویورک (۱۰ ژوئن ۱۹۵۸) که دولت ایران به موجب ماده‌واحد مصوب ۱۳۸۰/۰۱/۲۱ به آن ملحق گردیده است بنیان داورى را مبتنی بر موافقتنامه با شرط داورى منعکس در قرارداد داورى می‌داند. مجموعه مقررات فوق مثبت آن است که اصولاً و قاعدتاً داورى از اصل حاکمیت اراده و قواعد عمومی قراردادهای تبعیت می‌کند و رضایت طرفین به ارجاع موضوع اختلاف به داورى از ارکان داورى می‌باشد و شخص داور نیز پای بند اراده طرفین و توافقات آنها می‌باشد و خارج از آن هیچ صلاحیتی ندارد. مراجعه وی به مقررات عمومی آنگاه مجاز است که راجع به موضوع خاصی توافق نگرفته باشد. سابقه قانون گذاری بیانگر آن است که قانونگذار اگر به طور استثنایی از اصل فوق عدول نموده است ناظر به مواردی است که ضرورت داشته است نمایندگان حکومت اعم از قوای قضاییه و مجریه در حل اختلاف مشارکت داشته باشند. مواد ۳۶ و ۳۷ قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۳/۰۹/۰۱ و ماده ۵ و تبصره آن مقرر در قانون ایمنی زیستی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۸/۰۵/۰۷ و مواد ۲۰ الی ۲۳ قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۹/۰۱/۱۷ مؤید این استنباط دادگاه می‌باشد. در اموری که نیازی به دخالت نمایندگان دولت نبوده است قانونگذار با شرایط خاصی برخی دعاوی داورى اجبارى را با احترام به اراده و درخواست یکی از طرفین پذیرفته است. ماده ۱۰ قانون اصلاح پاره‌ای از قوانین دادگستری که در حال حاضر منسوخ شده است برای ارجاع دعوی به داورى درخواست خواهان را ضروری دانسته است ماده ۲۷ قانون حمایت خانواده که داوی را در دعاوی طلاق پیش‌بینی نموده است ضمن اینکه مبتنی بر موازین شرعی می‌باشد صرفاً جهت ایجاد صلح و سازش است و به آنها حق قضاوت نداده است.

تحلیل قانون پیش‌فروش ساختمان

قانون گذار با تصویب ماده ۲۰ قانون پیش‌فروش ساختمان و پیش‌بینی داورى اجبارى بر خلاف اصول برشمرده شده از قانون اساسی بر حق اساسی دادخواهی تضییعی نأروا وارد نموده است و از سیره منطقی خود نیز عدول نموده و طرفین قرارداد پیش‌فروش را که یک قرارداد خصوصی می‌باشد و از قواعد عمومی قراردادهای تبعیت می‌کند بدون رضایت آنها مجبور به ارجاع اختلافات به داورى نموده است. بنابراین با وجود اینکه داورى اجبارى خود استثناء می‌باشد قانون مزبور در نوع خود نیز استثناء می‌باشد. در نتیجه با توجه به اینکه مبتنی بر اصول قانون اساسی و تعهدات بین‌المللی که بیانگر حقوق اساسی و بنیادین بشری می‌باشند و قواعد آنها دارای ارزش قاعده‌آمره هستند دادخواهی و دسترسی سهل و آسان مردم به مراجع قضایی حق مسلم آنها می‌باشد و رکن اساسی داورى نیز اختیار و اراده طرفین است و داورى اجبارى امری استثنایی و عدول از اصل می‌باشد، پس ضرورت دارد که امر استثنائی در محدوده مستثنی‌منه اجرا شود و هرگاه تردیدی معقول در تحقق داورى بوجود آید اصل عدم تحقق داورى و استمرار صلاحیت دادگاه (اصل استصحاب) بر دعوی و رابطه حقوقی طرفین حاکم گردد. ماده ۲ قانون پیش‌فروش ساختمان حداقل مواردی که لازم است در قرارداد پیش‌فروش تصریح شود را بیان نموده است که بر اساس بند ۱۱ ماده ۲ ماده مزبور از جمله این موارد که تصریح به حکم مقرر در ماده ۲۰ قانون موصوف راجع به ارجاع اختلافات به داورى می‌باشد. ماده ۲ قانون فوق مقرر می‌دارد قرارداد پیش‌فروش باید با رعایت ماده ۲ این قانون از طریق تسلیم سند رسمی نزد دفاتر اسناد رسمی و یا درج در سند مالکیت و ارسال خلاصه آن

ساختمان وضع می‌گردد مطابق با اصول اساسی و حقوقی فوق باشد و محاکم مکلف هستند با رعایت دقیق شرایط استثنایی حاکم بر قانون فوق آن را تفسیر و اعمال نمایند. ۲. بر اساس مواد پیش‌گفته از قانون پیش‌فروش ساختمان ضرورت دارد که قرارداد مزبور در قالب سند رسمی به انضمام اسناد و مدارکی تنظیم گردد و شرط ارجاع اختلافات به داوری در آن پیش‌بینی گردد. بنابراین چون در پرونده پیش‌روی و قرارداد استنادی خواهان مزبور با سند عادی تنظیم گردیده و شرط ارجاع اختلافات در آن درج نگردیده است از شمول قانون فوق خارج است و تابع قواعد عمومی قراردادهای می‌باشد بنابراین چون در شمول قانون به قرارداد مزبور تردید معقول وجود دارد و دادگاه‌ها وفق اصل ۱۵۹ قانون اساسی مرجع عام رسیدگی به اختلافات می‌باشند موضوع در صلاحیت دادگاه می‌باشد. بنابراین مستنداً به ماده ۳۵۳ قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور مدنی قرار صادره نقض و پرونده جهت ادامه رسیدگی به دادگاه بدوی اعاده می‌گردد. رأی صادره قطعی است.

جبار عیسائیانی- رئیس شعبه سیزدهم دادگاه تجدیدنظر استان کرمانشاه
سعید آزاده- مستشار شعبه سیزدهم دادگاه تجدیدنظر استان کرمانشاه

منطقی این استثناء می‌تواند عدم امکان تهیه مدارک لازم جهت تنظیم سند رسمی و پیش‌فروش در روستاها و بخش‌ها باشد. بنابراین اگر در شهرستان‌ها نیز امکان تهیه مدارک وجود نداشته باشد وضعیتی چون بخش‌ها خواهند داشت و نمی‌توان مردم را به انعقاد قرارداد پیش‌فروش با شرایط قانونی مزبور مکلف نمود. قانونگذار در مواد ۲۳ و ۲۴ قانون موصوف ضمانت تخلف از مقررات قانون پیش‌فروش راجع به پیش‌فروش ساختمان بدون تنظیم سند رسمی توسط اشخاص و مشاورین املاک را تعیین نموده است و در هیچ‌یک از این موارد تعرضی به قرارداد تنظیم‌شده نشده و آن را باطل یا قابل فسخ تشخیص نداده است بنابراین:

قسمت اجرایی رأی

۱. با توجه به اینکه دادخواهی و دسترسی آسان مردم به مراجع قضایی حق مسلم شهروندان می‌باشد و داوری نسبت به تکلیف حاکمیت به فصل خصومت و رسیدگی به دعاوی مردم امری استثنایی است که رکن اساسی آن را توافق طرفین و اصل حاکمیت اراده تشکیل می‌دهد و اجبار مردم به ارجاع دعاوی به داوری و محروم نمودن آنها از حق دادخواهی خلاف حقوق اساسی و بنیادین آنها می‌باشد و بر خلاف اصل بیستم قانون اساسی موجب تبعیض در بهره‌مندی مردم از حمایت قانون می‌گردد ضرورت دارد اگر قانونی همچون قانون پیش‌فروش

به اداره ثبت محل صورت می‌گیرد. قرارداد منعقد بین طرفین دعاوی اقامه‌شده ضمن اینکه به موجب سند عادی تنظیمی در مشاور املاک... می‌باشد حکم ماده ۲۰ فوق راجع به ارجاع اختلافات به داوری را در قرارداد مورد توافق قرار نداده و منعکس ننموده‌اند. مواد ۴ و ۲۲ قانون پیش‌فروش ساختمان تنظیم قرارداد پیش‌فروش را منوط به ارائه مدارکی نموده است که از جمله آنها پروانه ساخت کل ساختمان و شناسنامه فنی مستقل برای هر واحد می‌باشد که در ماده ۲۳ همان قانون شهرداری‌ها را مکلف نموده تا هنگام صدور پروانه ساختمان برای هر واحد شناسنامه فنی مستقل صادر نماید بر اساس نامه شماره ۱۶۴/ک مورخ ۱۳۹۶/۰۹/۲۷ کانون سردفتران و دفتر یاران استان کرمانشاه شهرداری‌ها قادر به ارائه مدارک و ساز و کار لازم قانونی در مورد صدور شناسنامه ساختمان و پاسخ به استعلامات نگردیده‌اند. بنابراین با توجه به عدم امکان تهیه مدارک لازم جهت صدور سند رسمی پیش‌فروش، الزام مردم به تنظیم اینگونه قراردادها در قالب سند رسمی تکلیف مالایطاق بود و برخلاف موازین شرعی می‌باشد. ضمن اینکه در ماده ۲۰ قانون فوق قانونگذار در صورت عدم توافق طرفین بر داور مرضی‌الطرفین انتخاب آن را بر عهده رییس دادگستری شهرستان قرار داده است رؤسای دادگاههای بخش را از شمول این تکلیف خارج نموده است. یکی از مبانی

جایگاه اشراق درونی در تفسیر حقوقی

کتاب «منطق حقوق» اثری تحلیلی کاربردی

در تفسیر متون قانونی و شیوه استدلال حقوقی است

سید سبحان هوشیارامانی

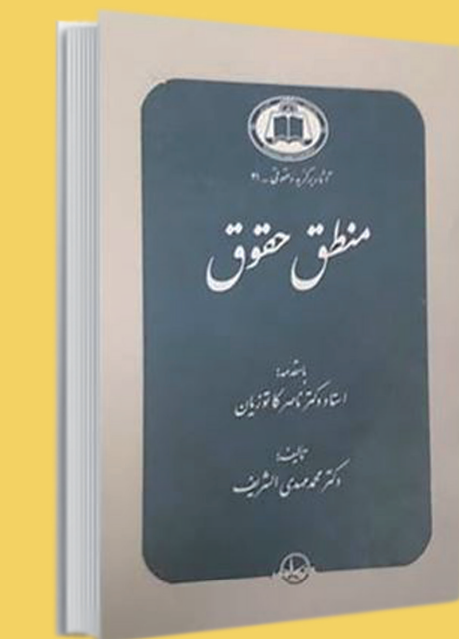
شیوه استدلال حقوقی، تفسیر قانون و ضوابط حاکم بر این دو از جمله دغدغه‌های همیشگی حقوقدانان بوده است. کتاب «منطق حقوق» با عنوان فرعی «پژوهشی در منطق حاکم بر تفسیر و استدلال حقوقی» از جمله آثار کمیاب منطقی در عرصه حقوق ایران است که باید آن را نه اثری صرفاً حقوقی بلکه کتابی فاخر در عرصه فلسفه حقوق دانست. از ویژگی‌های این کتاب وجود اصول «راهنمای تفسیر» در بخش چهارم کتاب است که باعث شده این اثر از آسمان بحث‌های فلسفی - که اصولاً انتزاعی است - پایین آمده و برای وکلا، قضات و دیگر حقوقدانان جنبه کاربردی پیدا کند.

دکتر محمدمهدی الشریف در دیباچه، کتاب خود را به مثابه شرح و تعلیقی بر جلد سوم کتاب «فلسفه حقوق» دکتر کاتوزیانی می‌داند که کتابش در صحرای فلسفه حقوق ایران جویندگان این دانش را همچون آبی گوارا و دلنشین است. بر همین منہج او نیز ضمن ذکر تاریخچه‌ای طولانی از سیر منطق و منطق حقوق در غرب به توضیح دو نحله منطق صوری و منطق خطابی در بخش دوم و سوم کتاب خود می‌پردازد. نویسنده کتاب حضور «رنه دکارت» را در کم‌فروغ کردن منطق ارسطویی و شکل گرفتن منطق نوین (منطق سمبلیک یا صوری) بسیار مؤثر دانسته و رواج مفهوم عقلانیت حقوقی را بی‌تأثیر از اندیشه‌های وی نمی‌داند. به گفته مؤلف، کتاب بر مبنای اندیشه‌های این فیلسوف بنای مکتب حقوق طبیعی بنیان نهاده شد تا در این مکتب صرفاً استدلال قیاسی (در مقابل استدلال استقرایی و تمثیلی) و عقلانیت نظری مورد پذیرش سردمداران قرار بگیرد.

افول فلسفه عقل‌گرا اگر چه موجب کاهش محبوبیت مکتب حقوق طبیعی شد، لیکن تلاش طرفداران مکتب حقوق تحقیقی این کاهش محبوبیت را سرعت بیشتری بخشید. اگر چه این دو مکتب در مقابل یکدیگر قرار داشتند لیکن به اعتقاد مؤلف کتاب، هر دو مبنای استدلال حقوقی را عقلانیت نظری (در مقابل عقلانیت عملی) و شکل صحیح استدلال را استدلال قیاسی می‌دانستند؛ به عبارت بهتر استدلال معتبر حقوقی آن استدلالی است که نتیجه آن منبعث از صغرا و کبرا

(و نه ناشی از استقرای امور جزئی و یا تمثیل و تشبیه امور به یکدیگر) بوده باشد. فصل ممیز این دو مکتب نیز بیشتر در کبرای قیاس است که یکی معتقد است کبرای قیاس باید برگرفته از حقوق فطری و طبیعی بوده باشد و دیگری (مکتب تحقیقی) کبرا را در انحصار قوانین دولتی دانسته است و لاغیر. با ظهور جنگ جهانی دوم و رخ دادن جنایات اسفبار (مخصوصاً از سوی نازی‌های آلمان) که بسیاری از آن‌ها دارای توجیه قانونی (و غیرقابل توجیه از منظر اخلاق و وجدان) بود، فتنه مکتب تحقیقی نیز پایین کشیده شد و موج گسترده‌ای در مقابله با قانون‌گرایی افراطی پیروان این مکتب پدید آمد. جنبش جدید که مرهون تلاش حقوقدانانی چون «چارلز پرلمان» است، تلاش دارد در استدلال حقوقی علاوه بر متن قانون، سهمی را نیز برای انصاف و عدالت در نظر گرفته و بدین سبب دست قاضی و حقوقدان را برای اشراق درونی در جهت کشف راه حل عادلانه باز بگذارد. همچنین در این رویکرد استفاده از استدلال استقرایی و تمثیلی در جهت احراز صغرا و تشخیص کبرا امری کاملاً موجه قلمداد می‌شود. از این رو نویسندگان در علل ظهور منطق «خطابی» در مقام پاسخگویی به کاستی‌های منطق صوری به مذاقه می‌پردازد و مؤلفه‌های عقلانیت عملی را که معیار این نظام منطقی است، توضیح می‌دهد.

در بخش چهارم و پایانی کتاب دکتر الشریف سویه بحث را به سمت حقوق داخلی چرخانده و راجع به چارچوب استدلال حقوقی در نظام حقوقی ایران و راهکار تفسیر قوانین داخلی صحبت می‌کند. وی در فصل چهارم از این بخش ضمن تشریح نظریه خود، قوانین داخلی را به سه بخش قانون ثابت، قانون متغیر و قانون ثابتی که عناوین ثانویه (مثل اضطرار یا مصلحت) بر آن مترتب شده است، تقسیم می‌کند. قانون ثابت را آن دسته از مصوبات می‌داند که متخذ از شرع مقدس بوده، به‌طوری‌که در فقه برای آن موضوع حکمی وجود دارد (همچون لزوم قصاص قاتل). قانون متغیر نیز کلیه مصوباتی است که در منطقه‌الفرار فقه جای داشته و فقه در آن قسمت سکوت اختیار کرده است. به عبارت بهتر در این قسمت نمی‌توان از فقه حکمی را استخراج کرد (مثل مهلت تجدیدنظر خواهی). قسم سوم نیز همان قوانین ثابتی است که بنا به مصلحت، اضطرار و ... از حکم اولیه عدول شده و

حکم موقتی ثانویه‌ای بر آن مترتب گردیده است. پس از این تقسیم‌بندی نویسنده به ذکر اصول راهنمای تفسیر در هر کدام از این سه قسم می‌پردازد که در نوع خود ابتکاری به نظر می‌رسد. در قسم اول که مصوبات دارای بن‌مایه شرعی است، استفاده از اصول منطق خطابی و بهره‌گیری از اشراق درونی ممنوع است؛ زیرا فرض بر آن بوده که شارع خود با توجه به اصول انصاف و عدالت حکم داده و حقوقدان در مقام تفسیر، صرفاً موظف به کشف مراد شارع از طریق یافتن فتوای فقیهی است که قولش مبنای قانونگذاری بوده است. اما در قسم دوم «حقوقدان یا دادرسی می‌تواند با استفاده از منطق خطابی، نظم و عدالت را در تفسیر این قوانین آشتی دهد... مشروط به آنکه نتیجه استدلال و تفسیر به حسب ظاهر قابل انتساب به نظام حقوقی باشد». اصل راهنما در تفسیر قسم سوم نیز اکتفا به قدر متیقن و عدم تفسیر موسع است.

این اثر برگزیده جشنواره فارابی در واقع رساله دکتری محمدمهدی الشریف عضو هیأت علمی گروه حقوق دانشگاه اصفهان است که ویراست دوم آن در سال ۱۳۹۷ از سوی شرکت «سهامی انتشار» روانه بازار شد. در اهمیت خوانش این کتاب برای وکلا و دیگر حقوقدانان همین بس که مرحوم دکتر کاتوزیانی در مقدمه این اثر چنین نوشته است: «باید انصاف داد یکی از بهترین رساله‌هایی را که من می‌شناسم در این زمینه تدوین کرده است.»

ماهانامه حقوقی وکلا
شماره ۶ مهر ۱۳۹۸
● صاحب امتیاز،
مدیر مسئول و سردبیر:
سیاوش هوشیار
● دبیر تحریریه:
مونا زنده دل
● اعضای تحریریه:
سید سبحان هوشیار امامی
سیده نسرین حسین پور
فرزانه صفری
● صفحه آرا:

مجید چاکری
● نشانی:
مشهد
بلوار سجاد
چهارراه بزرگمهر
مجمع سارسل
واحد ۱۰
● تلفن:
۰۳۴۸ ۳۷۶۰۰۴۸
● نمابر:
۰۲۱ ۸۹۷۸۱۴۶۱
تلگرام: @vokalamag
vokalamag@yahoo.com
www.vokalamag.ir

● اشتراک
برای اشتراک ۶ شماره
ماهانامه حقوقی وکلا
می توانید مبلغ
۶۰۰۰۰ تومان
به کارت بانکی شماره
۶۰۳۷۹۹۷۴۴۹۶۷۲۵۹۲
به نام سیاوش هوشیار حسینی
واریز و فیش پرداختی را
به همراه نام، نام خانوادگی و
نشانی دقیق پستی
از طریق نمابر، رایانامه یا تلگرام
ارسال کنید.

● چنانچه این نشریه رایگان
به دست شما رسیده است
در صورت تمایل
می توانید قیمت آن را
به کارت بانکی شماره
۶۰۳۷۹۹۷۴۴۹۶۷۲۵۹۲
به نام سیاوش هوشیار حسینی
واریز کنید.

● ماهنامه حقوقی وکلا
از همه وکلا و کارآموزان وکالت،
قضات و مرتبطان دستگاه قضا و
اساتید و صاحب نظران
دعوت می کند تا
دیدگاه ها و مطالب خود راجع به
مسائل حقوقی روز و
نقد و تحلیل آراء و
رویه های قضایی جدید را جهت
انتشار به این نشریه ارسال کنند.
ماهانامه «وکلا»
در تلخیص و ویرایش مطالب
آزاد است

چهار گوشه

بخشنامه بودجه سال ۱۳۹۹ کل کشور

بخشنامه بودجه سال ۱۳۹۹ کل کشور و ضمانت
آن از سوی رییس جمهور ابلاغ شد. این
بخشنامه برای نخستین بار در قالب دوسالانه
ابلاغ شده است تا علاوه بر ترسیم چارچوب
مالی سال آینده، برنامه مالی برای سال ۱۴۰۰
نیز مشخص باشد. در پیوست مالی بخشنامه
بودجه، ضوابط مالی ناظر بر تنظیم لایحه
بودجه سال ۱۳۹۹ و پیش بینی ۱۴۰۰ منتشر
گردیده است. بر این اساس افزایش ضریب
ریالی حقوق به طور متوسط پانزده (۱۵) درصد
لحاظ شده است. رقم قطعی ضریب به تصویب
هیأت وزیران خواهد رسید. همچنین افزایش
حقوق و دستمزد مشمولان قانون کار نیز ۱۵
درصد تعیین شده است و رقم قطعی افزایش
به تصویب شورای عالی کار خواهد رسید.

ابطال ماده ۳۲ آیین دادرسی کار

هیأت عمومی دیوان عدالت اداری در رأی شماره
۱۳۳۲ مورخ ۱۳۹۸/۷/۲ خود ماده ۳۲ آیین
دادرسی کار را ابطال کرد. بر اساس این ماده،
چنانچه دادخواست فاقد شرایط مقرر باشد
(درج نام و نام خانوادگی و اقامتگاه خوانده،
خواسته، امضا و...)، ثبت نشده و به جریان
نمی افتد و هیچ اثری نخواهد داشت.
هیأت عمومی با وحدت ملاک از ماده ۵۳ قانون
آیین دادرسی دادگاه های عمومی و انقلاب
(در امور مدنی)، حکم مقرر در ماده ۳۲ آیین
دادرسی کار را خلاف اصل غیر تشریفاتی بودن
دادرسی در مراجع شبه قضایی دانست و آن را
ابطال کرد.

مصوبه های رئیس قوه قضاییه

در همراه مصوبه هایی به شرح زیر از سوی
رئیس قوه قضاییه ابلاغ شد:
_ دستورالعمل شناسایی و تقدیر از مفاخر
دستگاه قضایی؛
_ دستورالعمل تفویض اختیار به دادگستری
مبنی بر تعیین و یا اختصاص شعبه یا شعبی
از دادگاه ها برای رسیدگی به جرایم قاچاق کالا
و ارز و صدور حکم مبنی بر تبدیل جزای نقدی
به حبس؛
_ دستورالعمل ساماندهی و تسریع در اجرای
احکام مدنی؛
_ آیین نامه سجل قضایی.

ابطال مصوبه هیأت وزیران در خصوص تعیین مکان های مجاز برای تجمعات

هیأت عمومی دیوان عدالت اداری در
دادنامه شماره ۱۳۱۲-۱۳۱۳-۱۳۱۴ مورخ
۱۳۹۸/۶/۲۶ خود یک مصوبه هیأت
وزیران را ابطال کرد. بر اساس این مصوبه،
محل های «تجمع های گروه های مختلف
مردمی» به طور کلی در تهران به سه مکان
(برخی ورزشگاه ها، برخی بوستان ها و ضلع
شمالی مجلس شورای اسلامی) و در سایر
شهرها در محل های خاصی که شوراهای
تأمین تعیین کنند، محدود شده بود.
در رأی هیأت عمومی دیوان آمده است
که این مصوبه با اصل ۲۷ قانون اساسی
که تشکیل اجتماعات و راهپیمایی ها را
علی الاطلاق آزاد اعلام کرده، مغایرت دارد.

پیش نویس لایحه نحوه اداره و بهره برداری از آپارتمان

پیش نویس لایحه نحوه اداره و بهره برداری از
آپارتمان در ۵۱ ماده و ۱۶ تبصره از سوی قوه
قضاییه جهت سیر مراحل بررسی و تصویب،
به هیأت وزیران ارائه شد. این لایحه به بیان
تعاریف، مالکیت و تصرف در آپارتمان، مجمع
عمومی مدیر و بازرس، هزینه های ساختمان
و ضمانت اجرای کیفری می پردازد و در بند
ج ماده ۱۰ استفاده از آپارتمانی که کاربری
آن مسکونی است را به عنوان محل تجاری
یا مطب و دفتر وکالت، دفتر اسناد رسمی،
دفتر ازدواج و طلاق و... ممنوع می کند.

طرح شفافیت نظام تقنینی

این طرح تک ماده ای که یک فوریت
آن در جلسه علنی ۷ مهر ۱۳۹۸ مجلس
شورای اسلامی تصویب شده است به
منظور شفاف سازی آراء و مذاکرات نهادهای
قانون گذاری و افزایش اعتماد عمومی تدوین
شده و براساس آن، تمامی شوراهای، مجامع و
نهادهای مؤثر در فرآیند قانون گذاری و همچنین
نهادهای تصمیم گیرنده ای که دارای صلاحیت
سیاست گذاری یا وضع قانون و مقررات هستند،
موظف به علنی سازی رأی اعضا و انتشار آن و
مذاکرات در درگاه اینترنتی خود می باشند مگر
در مورد مصوبات شورای عالی امنیت ملی که
پس از رفع مراحل طبقه بندی قابل انجام است.

قانون اصلاح قانون تعیین تکلیف تابعیت فرزندان حاصل از ازدواج زنان ایرانی با مردان خارجی

این قانون که در جلسه علنی روز دوم مهرماه
مجلس شورای اسلامی تصویب شده بود در
شانزدهم مهرماه از سوی رییس جمهور ابلاغ شد.

آیین نامه حمایت حقوقی و قضایی از کارکنان و مأموران دستگاه های اجرایی و سایر اشخاص حقیقی و حقوقی آسیب دیده از اقدامات دولت ها و مراجع خارجی

مصوبه شماره ۸۶۲۸۹/ت/۵۵۸۱۹ هـ مورخ
۱۳۹۸/۰۷/۱۰ هیأت وزیران در اجرای ماده
(۸۸) قانون مدیریت خدمات کشوری و «قانون
الزام دولت به پیگیری و استیفاء حقوق اتباع
و دیپلمات های ایرانی آسیب دیده از اقدامات
دولت های خارجی به ویژه دولت اشغالگر
آمریکا» تصویب شده و منظور از آن حمایت از هر
شخص حقیقی و حقوقی است که صرف نظر
از رابطه استخدامی از سوی دستگاه اجرایی
مأموریتی پیدا می کند و در راستای انجام
وظایف و مسئولیت های قانونی خود یا به سبب
آن و یا در راستای مسائل مربوط به اقدامات
خصمانه خارجی مورد آسیب قرار می گیرد.

دستورالعمل اجرایی طرح «هر مسجد یک حقوقدان»

چندی پیش رئیس قوه قضاییه پیشنهاد
اجرای طرحی به عنوان «هر مسجد یک
حقوقدان» را مطرح و اظهار امیدواری کرده
بود که این طرح باعث کاهش دعاوی و
پرونده های قضایی شود. در همین راستا
معاونت فرهنگی قوه قضاییه دستورالعمل
اجرائی این طرح را تصویب و منتشر کرد.
مرکز وکلا، کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده
قوه قضاییه، کانون وکلای دادگستری استان،
بسیج حقوقدانان استان، کانون خادمایان
حقوقی آستان قدس و کانون بازنشستگان
قوه قضاییه به عنوان نهادهای متولی امور
مشاوران تعیین شده اند و محل اجرای طرح
نیز مساجد، مصلی ها و بقاع متبرکه است.